

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

De veiligheid van het wegverkeer en de hervorming van het algemeen reglement op de verkeerspolitie

In verband met het ontzettend aantal ongevallen, waarvan ons wegniet voortdurend het toneel is, werd van bevoegde zijde herhaaldelijk de aandacht gevestigd op de maatregelen, die dienen getroffen om de stijgende gevaren aan het modern verkeer verbonden, te keer te gaan.

Een dezer maatregelen is de herziening van sommige reglementaire bepalingen betreffende het verkeer. Alhoewel het verkeersreglement van 1 Februari 1934, nadien menigmaal werd aangevuld en gewijzigd, zijn sommige zijner voorschriften onduidelijk, onvolledig of zelfs dubbelzinnig gebleken, zodat zij het voorwerp geweest zijn van uiteenlopende verklaringen door onze Hoven en Rechtbanken.

Het zou overdreven zijn te beweren, dat de duizenden ongevallen die zich jaarlijks voordoen, alleen te wijten zijn aan de onvolmaaktheden van de Wegcode. De oorzaak ervan dient evenzeer gezocht in dronkenschap, onvoorzichtigheid of onervarenheid van de weggebruikers, die al te dikwijls vergeten of weigeren de reglementaire voorschriften na te leven, zelfs indien ze volkomen duidelijk zijn.

Niettemin zijn we van gevoelen, dat het aantal aanrijdingen zou verminderen, indien de bepalingen van de Wegcode, vooral deze die van dagelijkse toepassing zijn, derwijze werden opgesteld, dat twijfelachtige gevallen voor de weggebruikers op de baan niet meer kunnen oprijzen. En voornamelijk op dit gebied laat de tegenwoordige reglementering te wensen over. Ons inziens heeft men al te zeer uit het oog verloren, dat een reglement, dat niet alleen juristen en ambtenaren maar gans de bevolking aanbelangt, eerst en vooral moet zijn : duidelijk, eenvoudig, gemakkelijk te begrijpen en na te leven voor al de weggebruikers.

Het ligt in onze bedoeling, in het licht van deze essentiële vereisten en voor zover de beperkte plaatsruimte, waarover we beschikken, zulks toelaat, in de huidige Wegcode zekere leemten op te sporen en enkele verbeteringen voor te stellen, vooral in het deel dat betrekking heeft op de regeling van het eigenlijk verkeer op de openbare wegen. Ten einde echter de gestelde grenzen niet te overschrijden, zullen we ons er toe bepalen achtereenvolgens te onderzoeken :

- 1° het vraagstuk van de verkeersvoorrang, waarvan we een afzonderlijk hoofdstuk zullen wijden;
- 2° het eerste hoofdstuk van het huidig reglement,

waarvan wij, om meer klaarheid, de tekst artikels-gewijs zullen volgen telkens zo mogelijk aanduidend hetgeen een verbetering zou daarstellen en waarom.

I. DE VERKEERSVOORRANG BIJ SPLITSINGEN, AANSLUITINGEN OF KRUISINGEN.

Het beste stelsel van voorrang is ongetwijfeld datgene dat :

1° gesteund is op eenvoudige voorschriften, gemakkelijk verstaanbaar en onthoudbaar zelfs voor de minst onderlegde weggebruiker;

2° dat hem zal toelaten bij het naderen van een splitsing of kruispunt met zekerheid te bepalen, of hij zich bevindt hetzij op een hoofdweg met voorrang, hetzij op een secundaire weg.

Volgens het huidig stelsel is de weggebruiker verplicht een soms ingewikkeld juridisch vraagstuk op te lossen om te weten of hij de verkeersvoorrang kan inroepen.

Bij ieder kruispunt moet hij inderdaad onderzoeken of hij zich op een hoofdweg bevindt en tevens nagaan welk het karakter is van de andere wegen, die op het kruispunt uitkomen.

Dit is ongetwijfeld een der gebreken van de huidige reglementering. Gewoonlijk kent de gebruiker van een hoofdweg het karakter niet van de zijwegen, die hij op zijn weg ontmoet. Al te dikwijls blijft zijn prioriteit een dode letter omdat op ieder kruispunt een hoofdweg, hoe belangrijk hij ook weze, secundair kan worden of ten minste het recht op verkeersvoorrang kan doen verliezen aan degene die hem volgt. Het recht op voorrang bestaat tegenwoordig alleen ten opzichte van de gebruikers van een andere weg, die ingevolge de wet als secundair beschouwd wordt. Daarentegen, bij samenvloeien van wegen van dezelfde categorie, moet de gebruiker van een hoofdweg de doorgang vrijlaten voor degene die van rechts komt, zelfs indien deze een weg volgt waar het verkeer onbeduidend is.

Ten einde aan die toestand te verhelpen, zou het reglement een onderscheid moeten maken en een splitsing doorvoeren tussen de wettelijke voorschriften, die rechtstreeks de weggebruikers aanbelangen, en de voorschriften, die bestemd zijn voor de overheden, m.a.w. voor de diensten der administratie van

de wegen, belast met de uitvoering en het plaatsen van de reglementaire verkeerstekens.

Aldus zal het mogelijk zijn aan het beheer algemene richtlijnen te geven, onder meer betreffende de rangschikking der wegen en zal men het de zorg kunnen overlaten om, in twijfelachtige gevallen of bij samentreffen van wegen van dezelfde categorie, uit te maken aan welke weg de verkeersvoorrang dient toegekend.

Anderzijds, wat de weggebruikers betreft, zal het volstaan enkele eenvoudige en duidelijke voorschriften uit te vaardigen, die iedere twijfel of discussie omtrent de prioriteit zelf zoniet geheel dan toch in grote mate zullen uitschakelen.

Dit fundamenteel onderscheid lijkt onontbeerlijk indien men eenvoudige teksten wil bekomen, die gemakkelijk door het publiek kunnen onthouden worden. Ons wegnnet is inderdaad zo ingewikkeld, de uiterlijke vorm van sommige kruispunten vertoont zo weinig gelijkenis met een eenvoudige aansluiting of kruising, dat het onmogelijk is op een volledige doch eenvoudige wijze te reglementeren, tenzij men overgaat tot een splitsing, ten einde de meer ingewikkelde voorschriften en de lange opsommingen voor te behouden voor de met de uitvoering belaste overheden.

Een dergelijk systeem veronderstelt, het behoeft nauwelijks gezegd, dat deze overheden zelf ter harte nemen, voor ieder kruispunt op voorhand het vraagstuk op te lossen, waarvan tot heden de oplossing meestal aan de weggebruikers alleen werd overgelaten. Vóór het in voege treden van een dergelijke reglementering moeten de overheden, rekening houdend met de verkeersdrukte, bij samentreffen van wegen van dezelfde categorie bepalen waar zich de hoofdweg bevindt; verder is het onotbeerlijk dat zij, bij het naderen van een kruispunt, op de wegen die niet over verkeersvoorrang beschikken, een duidelijk zichtbaar en gemakkelijk te begrijpen teken van ondergeschiktheid plaatsen.

Laten we nu van naderbij onderzoeken, hoe dit onderscheid praktisch kan verwezenlijkt worden en achtereenvolgens bestuderen de reglementaire voorschriften, die in ons stelsel bestemd zijn enerzijds voor de overheid en anderzijds voor de weggebruikers.

A. Voorschriften uitsluitend bestemd voor de Overheden.

Zoals men weet worden, ingevolge artikel 50 van het Algemeen Reglement tot regeling van het verkeer bij splitsingen, aansluitingen of kruisingen, de openbare wegen op die plaatsen en bij het naderen er van beschouwd als secundaire wegen of als hoofdwegen.

Voor zover zij bestemd is voor de overheden en *behoudens enkele verbeteringen*, schijnt de huidige rangschikking voldoende om de hiërarchie der wegen te bepalen. Ook kan wat betreft de zgn. hoofdwegen het onderscheid tussen wegen die binnen of buiten een agglomeratie gelegen zijn behouden blijven.

1. Nemen we eerst de *hoofdwegen* en meer bepaalde-lijk deze gelegen *buiten de bebouwde kommen*.

Artikel 53 zegt : Buiten de bebouwde kommen worden als hoofdwegen beschouwd met gelijke belangrijkheid :

a) De volgende radiale wegen :

- Weg n° 1 Brussel-Antwerpen-Breda;
- Weg n° 1bis Brussel-Boom-Antwerpen;
- Weg n° 1 Brussel-Hasselt-Maastricht;
- Weg n° 3 Brussel-Liège-Aachen;
- Weg n° 4 etc.
- Weg n° 10 Brussel-Gent-Oostende.

b) De wegen bebakend door kilometerpalen met rode kop.

Men merkt dadelijk op dat het reglement geen melding maakt van de *auto-snelwegen*, die nochtans geroepen zijn om de belangrijkste verkeerswegen te worden. Ten einde die leemte te herstellen, lijkt het nodig ze in de tekst in te lassen op de allereerste plaats, dus vóór de radiale wegen.

Buiten deze drie reeksen bestaat er een groot aantal zeer goede rijwegen, die niet onder de vorige kunnen gerangschikt, maar die onder het oogpunt van het verkeer niet minder belangrijk zijn dan deze die bebakend zijn door kilometerpalen met rode kop. We bedoelen vooral sommige brede en goed aangelegde provinciale of intercommunale wegen, die soms verscheidene kilometers lang zijn en die men in min of meer groot aantal in de provincies van ons land aantreft.

Dikwijls zijn die wegen de enige verkeersaders tussen volkrijke gemeenten en het komt ons voor, dat enige onder hen, zo niet allen, verdienen gerangschikt te worden onder de hoofdwegen om reden van de intensiteit van hun verkeer en wegens de omstandigheid dat de weggebruikers, die deze wegen volgen, in dwaling gebracht door hun uitzicht, de indruk hebben dat ze zich op hoofdwegen bevinden, alhoewel zij wettelijk dit kenmerk niet hebben.

Aan de overheden en aan de administratieve diensten zou men de zorg kunnen overlaten om te bepalen welke van deze wegen onder de hoofdwegen kunnen gerangschikt worden, maar het lijkt verkieslijk ze in het reglement zelf aan te duiden, ten einde hun een juridische en wettelijke basis te bezorgen, die overigens onontbeerlijk is.

Vermits we hier het domein betreden van de « *lex ferenda* », kunnen verscheidene oplossingen overwogen worden. Ten eerste zou het mogelijk zijn er een opsomming van te geven zoals in artikel 53 gedaan werd met de radiale wegen; ofwel zou men als hoofdwegen kunnen beschouwen al de wegen voorzien van een hard wegdek in beton, macadam of andere gelijkwaardige stof.

Onze voorkeur evenwel gaat naar een derde manier van handelen, die bestaat in het aanduiden van bedoelde wegen door middel van groengekleurde lijnen op een bij het reglement gevoegde wegenkaart.

Zoals we verder zullen zien, zou deze kaart, hoewel vooral bestemd voor de overheden, niet te versmaden diensten kunnen bewijzen aan de weggebruikers, voornamelijk aan de automobilisten. Het zou zelfs nuttig zijn ook in groene kleur er op aan te duiden de auto-snelwegen, de radiale wegen en de wegen bebakend door kilometerpalen met rode kop, mits versterking desnoods van de groene lijnen door een of twee zwarte strepen, hetgeen zou toelaten ze van elkaar te onderscheiden.

We zouden dus voorstellen aan artikel 53 van de Wegcode toe te voegen, niet alleen de auto-snelwegen, doch ook een vierde reeks hoofdwegen en zulks onder de volgende bewoordingen :

« D. — de andere openbare wegen, door groene » lijnen aangeduid op de bij dit reglement gevoegde » verkeerskaart. »

Tevens zouden we voorstellen in de tekst van artikel 53 weg te laten de woorden : *met gelijke belangrijkheid*, en te zeggen dat de wegen als hoofdwegen beschouwd worden *in de volgorde van hun opsomming*.

De auto-snelwegen inderdaad zijn onbetwistbaar de wegen met het drukste verkeer. Zij moeten dus de voorrang hebben op al de andere. Anderzijds zijn de radiale wegen belangrijker dan deze afgebakend door kilometerpalen met rode kop, en, behoudens enkele uitzonderingen, mag hetzelfde gezegd worden van deze laatste ten opzichte van de andere, op de ver-

keerskaart aangeduid met groene lijnen. Deze rangschikking, gesteund op de belangrijkheid van de wegen, zal een grotere eenvormigheid mogelijk maken bij de toepassing, meer bepaaldelijk bij de plaatsing der reglementaire tekens door de diensten der administratie.

Wat betreft de *hoofdwegen in de bebouwde kommen* zijn we de mening toegedaan, dat de huidige reglementering kan behouden blijven en dat het volstaat, als hoofdwegen te beschouwen met gelijke belangrijkheid:

- 1° de openbare wegen met meer dan één rijweg;
- 2° de openbare wegen waarop minstens één spoorweg loopt.

2. Nemen we vervolgens de *secundaire wegen*.

Het huidig reglement geeft daarvan een opsomming in artikel 51 en maakt geen onderscheid naar gelang het gaat om wegen die binnen of buiten de bebouwde kommen gelegen zijn. We zullen hetzelfde doen en de tekst van artikel 51 behouden, maar de laatste alinea (4°) vervangen door een andere, zodat de overheden als secundair zouden moeten beschouwen:

- 1° De aardewegen;
- 2° De openbare wegen die niet verder lopen dan de aansluiting;
- 3° De dwarsverbindingen tussen de rijwegen van éénzelfde openbare weg;
- 4° *Al de openbare wegen die geen hoofdwegen zijn en aansluiten bij wegen, die als hoofdwegen beschouwd worden, of deze kruisen.*

Na de hoofd- en secundaire wegen aldus te hebben opgenoemd, moeten we enkele regels wijden aan de *taak van de overheden*.

Die taak is *dubbel* en van overwegend belang voor het welslagen van het stelsel.

1. Vooreerst dient verplichtend gemaakt voor al de overheden, gemeentelijke overheden inbegrepen, het plaatsen van een of meer reglementaire tekens bij iedere splitsing, aansluiting of kruising van wegen. De voorgestelde classificatie zal dan alleen haar volledig uitwerksel hebben, indien men er toe besluit overal en zonder uitzondering verkeerstekens te plaatsen, ten minste op de *secundaire wegen*, uitgezonderd de aardewegen en de dwarsverbindingen.

Te dien einde moet in het reglement een gebiedende bepaling worden ingelast, die aan de verantwoordelijke overheden de verplichting oplegt een doelmatige signalisatie te plaatsen op al de wegen, waarvan de weggebruikers de doorgang moeten vrijlaten.

Waarom op deze laatste en niet op de wegen met voorrang? Om de enige reden dat de tekens op de hoofdweg overbodig worden, zodra de gebruiker van een dergelijke weg de zekerheid zal hebben, dat zich verbodstekens bevinden op al de laterale wegen en dat voor hem zelf de afwezigheid van verkeerstekens gelijk staat met voorrang. (1)

Het spreekt vanzelf dat de keuze van de tekens van het hoogste gewicht is. Tegenwoordig kennen we alleen de omgekeerde driehoek. Er bestaat wellicht geen enkele reden om hem niet te behouden, vermits de meeste weggebruikers er mede vertrouwd zijn en vermits ook andere landen hem hebben aangenomen.

Nochtans hebben we de indruk dat, zonder hem daarom over boord te werpen, men een ander en beter middel zou kunnen vinden om de gebruikers van secundaire of daarmee gelijkgestelde wegen kenbaar te maken, dat ze de doorgang moeten vrijlaten. Een ander eenvoudig en betrekkelijk goedkoop middel (ingegeven door een procédé, dat namelijk in de Verenigde Staten van Amerika, doch op een ander

gebied, wordt aangewend) bestaat in het aanbrengen op het wegdek van een tamelijk brede witte lijn op de boord van de hoofdbaan en zoveel mogelijk rechtstandig op de as van de secundaire weg.

Deze dwarslijn, beter dan welk ander teken ook, zal de weggebruikers er van verwittigen dat ze moeten wachten tot de hoofdbaan vrij is; daarenboven zal ze nuttig zijn voor de voorrang hebbende weggebruiker om de uiterste rechterzijde van de hoofdweg te houden, telkens deze op aansluitingen of kruisingen een bocht vormt.

Ook is het aan te raden veiligheidshalve een tweede witte lijn te trekken op een afstand van ongeveer honderd meter van het kruispunt in open veld en op vijftig meter in de bebouwde kommen, ten minste indien de wegen een zeker belang hebben. Het volstaat natuurlijk de tweede witte lijn te trekken op de rechter helft van de rijweg in de richting van het kruispunt; daarentegen kan de betekenis ervan nog verduidelijkt worden door het aanbrengen van een streep in rode kleur (de kleur van de meeste verbodstekens) en, zoals we reeds zegden, door het plaatsen op de gevaarlijke punten van de omgekeerde driehoek, die nog beter verstaanbaar zou worden indien er steeds het woord « Stop » op geschreven stond.

2. Niet zonder reden zou men kunnen opwerpen dat de rangschikking van de wegen de onzekerheid laat bestaan, die voortspuit uit het samentreffen van wegen van dezelfde soort.

Dit brengt ons tot het tweede punt van de taak die voor de overheden is weggelegd, tweede punt dat er toe strekt ook in deze gevallen iedere twijfel voor de weggebruikers uit te schakelen.

Daartoe is het echter nodig de tekst van het reglement aan te vullen door de volgende bepaling:

« Bij samentreffing hetzij van hoofdwegen van dezelfde categorie, hetzij van secundaire wegen, aardewegen uitgezonderd, alsmede in de twijfelachtige of niet voorziene gevallen, bepalen de overheden, door het plaatsen van de door de wet voorgeschreven verkeerstekens, welke van bedoelde wegen op die plaatsen als secundair zullen beschouwd worden ten opzichte van de andere. »

Laten we hier opmerken, dat voor zekere stedelijke agglomeraties een afwijking kan voorzien worden, indien wegens het aanzienlijk aantal straten het aanbrengen van de witte lijnen moeilijkheden zou opleveren. Niets belet het principieel van de voorrang der hoofdwegen te beperken tot de meer belangrijke verkeersaders (die meer dan één rijweg hebben of waarop minstens één spoorweg loopt) en de voorrang van rechts te behouden voor al de andere straten, die niet van verkeerstekens voorzien zijn. In dit *uitzonderlijk* geval echter lijkt het geraadzaam de afwijkende reglementering voor te behouden voor enkele grote centra met name in het reglement aangeduid.

Daarenboven dient, ten einde iedere betwisting omtrent het begrip bebouwde kom te vermijden, de plaatsing voorzien te worden op al de toegangswegen, van een bord (waarop b.v. een hoofdletter A staat), vanaf hetwelk de afwijkende voorschriften van toepassing zijn en in tegenovergestelde zin een ander bord (met b.v. een doorgehaalde A) ten behoeve van degenen die de bebouwde kom verlaten.

B. Voorschriften bestemd voor de Weggebruikers.

Zoals we hoger reeds zegden, zijn in het stelsel, dat we hier verdedigen, de voorschriften voor de weggebruikers volledig gescheiden van deze die de overheden aanbelangen. De weggebruiker zal zich dus niet behoeven te bekommeren om de opsomming van de wegen, die hiervoren gegeven werd.

Wat hem betreft moet men beginnen met het onderscheid af te schaffen tussen wegen die binnen de bebouwde kommen en andere die er buiten gelegen zijn. Dit onderscheid geeft in de praktijk aanleiding tot talrijke porcessen, omdat het reglement geen bepaling geeft van het begrip «bebouwde kom» en omdat de weggebruiker dientengevolge moeilijk met zekerheid kan weten, of de huizen en gebouwen rond een bepaald kruispunt gelegen voldoende zijn om dit als bebouwde kom te kunnen beschouwen.

In het huidig reglement heeft dit punt nochtans een niet te versmaden belang, want zeer vaak gebeurt het dat een bepaalde baan van karakter verandert naar gelang men beweert dat ze al dan niet in een bebouwde kom gelegen is. Zulks doet zich vooral voor op de buiten, op de doortocht van dorpen en in de omgeving van bijna ieder stedelijk centrum. Wanneer heeft men daar een bebouwde kom, waar begint ze, waar houdt ze op? En welke gedragslijn moet door de weggebruiker gevolgd in zoveel gevallen, waar uit de aard der zaak zelfs de rechtspraak hem geen betrouwbaar houvast verleent.

De weggebruiker mag door dergelijke vragen niet langer geplaagd worden. In een land met dichte bevolking als het onze, waar de gebouwen langs de grote verkeerswegen met de dag talrijker worden en waar bijgevolg ieder kruispunt een strekking vertoont om bebouwde kom te worden, moet men uit de wetgeving dit begrip verwijderen, dat aan geen enkel vast criterium beantwoordt en dat kan verschillen volgens de persoonlijke opvatting van ieder individu. (2)

Indien men het begrip «bebouwde kom» voor de weggebruikers weglaat, zal het mogelijk zijn, dank zij de verplichtende plaatsing van verkeerstekens door de bevoegde overheden, de reglementaire voorschriften, bestemd voor automobilisten en andere bestuurders van voertuigen, tot hun eenvoudigste vorm te herleiden. Voor hen geen lange of verwarde opsomming meer, geen twijfelachtige toestanden. Een enkel artikel zal voldoende zijn om hun kenbaar te maken welke de hoofdwegen of de secundaire wegen zijn, met de rechten en verplichtingen daaraan verbonden.

1. Welke wegen moeten dan door hen als *secundair* beschouwd worden?

De volgende tekst schijnt ze klaar en ondubbelzinnig te bepalen :

«Tot regeling van het verkeer bij splitsingen, aansluitingen en kruisingen worden op die plaatsen en bij het naderen ervan *steeds* beschouwd als *secundaire wegen*, met verplichting voor de weggebruiker die ze volgt de doorgang aldaar vrij te laten en desnoods stil te houden :

1° de openbare wegen, die op die plaatsen of bij het naderen ervan voorzien zijn van een omgekeerde driehoek (teken n° 7 van het huidig reglement) of waarvan *het wegdek* voorzien is van een of meer witte (desgevallen rode en witte) dwarslijnen, zoveel mogelijk rechtstandig op de as van de weg;

2° de aardewegen (zelfs indien ze bedekt zijn met een laag as, grint of andere stof, die niet als harde wegbekleding kan doorgaan);

3° de dwarsverbindingen tussen de rijwegen van eenzelfde weg.

2. Welke zijn de hoofdwegen?

Zullen beschouwd worden als *hoofdwegen met verkeersvoorrang*, behalve op de plaatsen waar het verkeer geregeld wordt door een bevoegd agent of door afwisselend gekleurde seinen, de openbare wegen met

een hard wegdek, die bij het naderen van een splitsing, aansluiting of kruising niet voorzien zijn van een der twee hogergenoemde tekens van ondergeschiktheid en met uitzondering van de dwarsverbindingen tussen de rijwegen van eenzelfde openbare baan.

De gebruiker van de hoofdweg zal zich aldus niet meer te bekommeren hebben om de vraag op welk soort weg hij zich bevindt. Zodra hij een kruispunt nadert zal hij weten of hij prioriteit heeft of niet. Staat er geen enkel teken rechts of op de baan, dan is ze voor hem vrij. Komt hij integendeel in de nabijheid van een punt waar hij de voorrang aan anderen moet laten, dan zal hij op 100 meter (in open veld) of op 50 meter (in de steden) een witte of wit en rode streep over de rijweg getrokken vinden, die hem visueel eraan zal herinneren, dat de weg zoveel als versperd is en dat hij het kruispunt met uiterste omzichtigheid moet naderen.

Men zou de vraag kunnen stellen of het verlenen van het recht op voorrang aan de weggebruikers op al de wegen, die geen tekens van ondergeschiktheid vertonen, niet van aard is het gevaar te vergroten.

We denken van niet, om de twee volgende redenen :

Vooreerst zal de automobilist meer aandacht kunnen besteden aan het besturen van zijn voertuig en aan de hindernissen die gebeurlijk onderweg kunnen opdagen, zonder te moeten uitkijken, zoals nu meestal het geval is, of er een spoorweg loopt over de andere wegen van het kruispunt; of er meer dan één rijweg is, of de door hem gevolgde baan verder loopt dan de aansluiting, of op de andere wegen geen bijzondere verkeerstekens staan, die hun karakter kunnen beïnvloeden, of ten slotte de enkele huizen rond het kruispunt een bebouwde kom vormen.

Vervolgens zal hij steeds gehouden blijven de voorschriften na te leven betreffende de snelheid : verbod te rijden met een snelheid of op een wijze, die gevaar voor het publiek of hinder voor het verkeer kan opleveren (artikel 41), verplichting deze derwijze te regelen, dat hij vóór zich een voldoende ruimte behoudt om vóór een niet-onvoorzienbare hindernis het voertuig tot stilstand te brengen (artikel 42).

Daarom menen we, dat in tegendeel met een weinig goede wil vanwege de weggebruikers, een nieuw aldus opgevat stelsel van verkeersvoorrang het verkeer niet alleen veiliger en gemakkelijker zal maken, maar dat het ook zal toelaten bij gebeurlijke ongevallen met minder moeite en wellicht met meer zekerheid de verantwoordelijkheid te bepalen.

Ter illustratie nemen we een enkel voorbeeld : Veronderstellen we dat een autobestuurder zich van Brussel uit wil begeven naar een andere ver verwijderde plaats, waar ook in de provincie. Voor zijn vertrek zal een enkele oogslag op de bij het reglement gevoegde verkeerskaart (althoewel deze meer voor de overheden bestemd is dan voor weggebruikers) hem duidelijk tonen welk gedeelte van het traject hij op hoofdwegen zal kunnen afleggen, welk ander desgevallend op wegen die deze hoedanigheid niet hebben. Tezelfdertijd zal hij bemerken waar de door hem te volgen in het groen aangeduide hoofdwegen door andere wegen van dezelfde kleur gekruist worden en waar ter plaatse dus bijzondere waakzaamheid geboden is.

Enmaal op de baan zal hij, zonder daarom de ogen te sluiten of minder voorzichtig te zijn, normaal zijn weg kunnen voortzetten zolang hij geen witte lijnen of omgekeerde driehoeken op of langs de baan ontmoet. Het zal niet meer nodig zijn bij elk kruispunt het gebruikelijk probleem op te lossen om te weten of hij de voorrang mag opeisen; hij zal zich niet meer

moeten pijnigen met de vraag of wellicht de andere wegen, die hij moet kruisen, niet voorzien zijn van tramsporen, kilometerpalen met rode kop of omgekeerde driehoeken en of, volgens de plaatselijke rechtspraak de enkele huizen die er staan niet moeten beschouwd worden als bebouwde kom.

Van juridisch standpunt uit beschouwd tenslotte levert de voorgestelde regeling het voordeel, dat zij het gevoel van rechtszekerheid bij de weggebruikers zou doen aangroeien en dat zij een einde zou stellen aan betreuwenswaardige betwistingen omtrent plaatselijke toestanden of betekenis van wetteksten.

II. DE BEPALINGEN VAN DE WEGCODE BETREFFENDE HET VERKEER

In dit tweede deel zullen we, zoals hoger gezegd, enkele bepalingen onderzoeken uit het eerste hoofdstuk van het thans in voege zijnde Reglement, waarin gehandeld wordt over het eigenlijk verkeer en over de gedraging die de weggebruiker op de openbare weg te volgen heeft.

Het schijnt noodzakelijk vooraf enkele ogenblikken te blijven stilstaan bij de « Inleiding » (de artikelen 1 tot 12) en meer in het bijzonder bij de uitdrukkingen opgesomd in artikel 3.

De bekrachtiging van de Internationale Conventie, op 16 September 1949 te Genève ondertekend, zal voor België de verplichting medebrengen zekere bepalingen van de Wegcode aan de nieuwe internationale regeling aan te passen.

In dit verband menen we te moeten aanstippen, dat de terminologie van de Wegcode niet gans overeenstemt met deze gebruikt door de Conventie.

Zo b.v. betekent voor ons het woord « *Rijweg* » (in het Frans *Chaussée*) : gedeelte van de openbare weg voorzien van een hard wegdek en speciaal ingericht voor het voertuigenverkeer. — In de Conventie duidt het woord « *chaussée* » het gedeelte van de weg aan dat normaal gebezigd wordt voor het verkeer van de voertuigen. Er is daar geen spraak van « hard wegdek » en het bij ons gebezigde woord *voiture* is er vervangen door « *véhicule* » (voertuig), zodat de term *chaussée* ook zou kunnen toegepast worden op de wegen voorbehouden voor het verkeer van rijwielen, ziekenwagens, kruiwagens enz., die alle als voertuigen mogen beschouwd worden.

Artikel 3 zegt dat de uitdrukking « *rijbaan* » (voie carrossable) betekent : de rijweg met inbegrip van de niet verhoogde bermen, terwijl het woord « *openbare weg* » (voie publique) over het algemeen alle wegen insluit die voor het openbaar verkeer te land zijn opgesteld. De Conventie van Genève daarentegen kent alleen maar de term « *voie* », die volgens artikel 3 beduidt : *une quelconque des subdivisions de la chaussée ayant une largeur suffisante pour permettre la circulation d'une file de véhicules*.

Volgens de Conventie dient het woord « *remorque* » (aanhangwagen) om ieder rijtuig aan te duiden dat bestemd is om achter een auto te worden gespannen; volgens ons Algemeen Reglement betekent het : voertuig getrokken door een ander.

Sommige woorden hebben dus een gans andere betekenis, waarvan men rekening zal moeten houden om de juiste zin van de nieuwe Conventie te bepalen. Nochtans menen we dat het niet aan te raden is deze woorden met hun bijzondere betekenis in onze Wegcode over te nemen. De termen door de Conventie gebezigd, schijnen minder volledig en soms minder duidelijk dan deze van het Belgisch reglement (3). De Con-

ventie ten andere dringt haar terminologie niet op aan de Staten, die het verdrag getekend hebben, behalve wat betreft de betekenis der woorden « *automobile* » en « *cycle* », omtrent dewelke de Conventie voorhoudt, dat iedere Staat, die gebonden is door het bijvoegsel I, verplicht is de *rijwielen voorzien van een hulpmotor* (met maximum cylinderinhoud van 30 cm³) op te nemen in de bepaling van het woord *cycle* (rijwiel) en ze te doen verdwijnen uit deze van het woord *automobile*.

Het behoud van onze eigen terminologie, onder voorbehoud van hetgeen hiervoren gezegd is, komt dus als wenselijk voor, doch op voorwaarde, dat men de noodzakelijke verbetering toebrengt aan de bepaling van zekere uitdrukkingen als : openbare weg, rijweg, rijbaan, gangvaardig motorvoertuig en traaggaande weggebruiker.

Openbare wegen. — Sommige auteurs beweren, dat het reglement van toepassing is op wegen die aan particulieren toebehoren, mits zij voor het verkeer te land zijn opengesteld. De uitdrukking *openbare weg* zou dus niet gebruikt worden in tegenstelling met *private weg*. (Dit schijnt ook de mening der ondertekenaars van het Verdrag van Genève.) In plaats van de woorden « *openbare weg* » (voie publique), gebruikt de Conventie het woord « *route* » om aan te duiden : *toute voie publique ouverte à la circulation des véhicules*. De bepaling, gegeven in de Engelse tekst, toont o.i. duidelijk aan, dat het eveneens van toepassing is op de private wegen, die opengesteld zijn voor het openbaar verkeer. (Road means any way open to the public for the circulation of vehicles.) Iedere betwisting betreffende dit punt kan vermeden worden door toevoeging aan artikel 3, 1° of men al dan niet als openbare wegen moet beschouwen de wegen, straten etc. opgesteld voor het openbaar verkeer, zelfs indien ze privaat-eigendom zijn of behoren tot het privaat domein van de Staat.

Rijwegen. — Er bestaat een tegenstrijdigheid tussen de Nederlandse en Franse tekst. In de tweede wordt er gesproken over « *parties de la voie publique... aménagées spécialement pour la circulation des voitures* ». De Nederlandse tekst daarentegen heeft het over « *gedeelten van de openbare weg enz... speciaal ingericht voor het voertuigenverkeer* ». Het Franse woord *voiture* roept eerder het beeld op van een wagen, doch kan voorzeker niet worden toegepast op rijwielen, motorrijwielen of andere kleine vervoermiddelen, die nochtans wel onder het begrip voertuig kunnen gerangschikt worden.

Men zou dus best het woord *voitures* in de tekst van het artikel 3, alinea 4 vervangen door « *véhicules* » dat ook door de Conventie van Genève gebruikt wordt in de bepaling van het woord : « *chaussée* ».

Rijbanen. — Het is niet juist aan deze uitdrukking de volgende betekenis te hechten : de rijweg met inbegrip van de niet verhoogde bermen. Het zou nauwkeuriger zijn te zeggen dat als rijbaan moet bestempeld worden : het geheel gevormd door de rijweg en door de niet verhoogde bermen van dezelfde openbare weg.

Traaggaande weggebruikers. — Hier zou het reglement nader moeten bepalen of deze uitdrukking toepasselijk is op de wielrijders. Het staat vast dat er wielrijders zijn die gemakkelijk de 20 km. per uur overschrijden, terwijl andere dit maximum, gesteld voor de traaggaande weggebruikers, nooit bereiken.

De *minimum leeftijd* om een autovoertuig te besturen is gesteld op 18 jaar door artikel 8 en op 21 jaar voor de bestuurders van motorvoertuigen, dienend voor het vervoer van personen onder bezwarende titel. — Dit minimum schijnt wel zeer laag ten minste wat betreft de bestuurders van autobussen of autocars. De verantwoordelijkheid dezer laatsten is zeer groot wegens het groot aantal reizigers, dat ze gewoonlijk te vervoeren hebben. Om deze zware en hinderlijke voertuigen te besturen, is het volgens onze bescheiden mening niet overdreven, zowel met het oog op de veiligheid van de reizigers als op deze van de andere weggebruikers, een ietwat hogere leeftijd te eisen (b.v. 25 jaar), die in hoofde van de bestuurders meer kalmte laat vermoeden, meer gematigdheid en een grotere zelfbeheersing.

Laten we nu overgaan tot het onderzoek van zekere artikelen van het eerste hoofdstuk, voor dewelke een wijziging zich schijnt op te dringen.

Bestuurders

De bestuurder van een gangvaardig motorvoertuig, zegt artikel 15, moet in het bereik van de rem- en stuurtoestellen blijven. Volgens de bepaling, gegeven in artikel 3, moet door *gangvaardig voertuig* verstaan worden: een motorvoertuig waarvan de rem niet aangezet is of waarvan de motor loopt.

De automobilist en de motocyclist begaan dus een overtreding telkens ze zich van hun voertuig verwijderen zonder de rem aan te zetten, zelfs indien de motor stil ligt en indien ze zich bevinden op een effen terrein of op de parkeerplaats van een openbaar plein.

Indien zulks werkelijk de bedoeling is van de wetgever, dient het duidelijk gezegd, want niet weinig weggebruikers zullen verbaasd zijn te vernemen, dat een motorvoertuig, waarvan de rem niet aangezet is, beschouwd wordt als zijnde *gangvaardig*, zelfs indien de motor stil staat.

Voorbehouden wegen

Vermits de nieuwe Conventie van Geneve de verdragsluitende Staten ertoe verplicht het rijwiel met een hulpmotor op gelijke voet te stellen met een gewoon rijwiel, is het nodig de artikelen 21 tot 24 in dezelfde zin te veranderen door weglating van het woord « motorloze », zo dikwijls daarin spraak is van motorloze rijwielen. Het rijwiel met hulpmotor zal dus dezelfde rechten hebben als het gewoon rijwiel en, na de bekrachtiging van de Conventie, zal het mogen gebruikt worden op de aan de wielrijders voorbehouden wegen, tenzij men in België zou voortgaan te eisen, dat de gebruikers van deze weinig gevaarlijke vervoermiddelen de rijweg volgen in plaats van de rijwielpaden of de gelijkgrondse berm, waar zij nochtans het verkeer minder zouden hinderen dan op de rijweg.

De voorstelling van de voorbehouden wegen in de artikelen 19 tot en met 26 en de opsomming van de weggebruikers of vervoermiddelen aan dewelke ze zijn voorbehouden mag niet gelukkig genoemd worden.

Met het oog op de praktische toepassing en de stipte naleving door de betrokken weggebruikers schijnt een volledige omwerking van deze afdeling onontbeerlijk. (Het beperkt kader van deze bijdrage biedt echter geen plaats, om een volledige methodische opsomming te geven van de rechten en verplichtingen die hier aan sommige weggebruikers worden toegekend of opgelegd.)

Richting van het Verkeer

In *artikel 27*, dat aan de weggebruikers voorschrijft de rechterzijde te houden in de richting van hun beweging en zo mogelijk de linkerhelft van de *rijweg* vrij te laten, is er geen spraak van de voorbehouden wegen: rijwielpaden, trottoirs, verhoogde of gelijkvloerse berm. Het zou moeten vermelden dat de rechterzijde houden eveneens verplichtend is op de voorbehouden wegen, in 't bijzonder wanneer ze alleen aan één kant van de rijweg zijn aangelegd. Het artikel is onder dit opzicht niet duidelijk en het zou nuttig zijn nader te bepalen, dat de weggebruikers, aan dewelke het gedeelte van de baan is voorbehouden of die het recht hebben zich daar te bevinden, de rechterhelft moeten vrijlaten van de voorbehouden weg zelf en niet, zoals het er nu staat, van de rijweg, hetgeen ongerijmd is.

Artikel 28 zegt dat, in het vlakke veld, de snellgaande weggebruiker in zekere omstandigheden het midden van de rijweg mag volgen. De Conventie van Geneve in haar artikel 9 voorziet dat al de in dezelfde richting rijdende voertuigen *op dezelfde kant van de weg* moeten gehouden worden, de richting van het verkeer zijnde verplichtend eenvormig op al de wegen van een bepaald land. Met andere woorden wil dit zeggen, dat het verkeer ofwel overal rechts ofwel overal links moet geschieden.

Deze tekst is minder duidelijk dan deze van ons artikel 27, dat alleen voorschrijft de linkerzijde *zo mogelijk* vrij te laten; we vragen ons af of hij niet zal geïnterpreteerd worden als behelzende een stilzwijgend doch algemeen verbod het midden van de rijweg te volgen, hetgeen te betreuren zou zijn.

We aanvaarden dat, met het oog op de veiligheid van het verkeer, de verplichting bestendigt rechts te houden behalve bij het voorsteken, volstrekt noodzakelijk kan zijn op de auto-snelwegen of op zekere radiale wegen, die uit drie verschillende vakken zijn samengesteld, opdat aldus het middenste vak open zou blijven om het voorsteken in beide richtingen niet te hinderen. Maar voor andere rijwegen (vooral deze waarvan de boord beplant is met bomen, die voorzien zijn van verhoogde berm en rijwielpaden of ook nog deze waarvan het wegdek min of meer is afgerond en soms glibberig) is de toelating, om in open veld het midden te volgen, van aard het besturen van de wagen te vergemakkelijken en het risico van ongevallen, veroorzaakt door het slippen, te verminderen.

Artikel 30. — Ingevolge dit artikel moeten de traaggaande weggebruikers, dus ook de motorloze rijwielen (ten minste indien ze gewoonlijk minder dan 20 km. per uur doen) de uiterste rechterzijde van de rijweg volgen in de bebouwde kommen alsmede in open veld op de radiale wegen en op de wegen bebakend met kilometerpalen met rode kop (onder voorbehoud dat de artt. 22 tot 24 op hen toepasselijk zijn). — Op de andere wegen die geen fietspad hebben zijn de wielrijders dus niet verplicht zulks te doen, op voorwaarde dat ze bij het naderen van een andere weggebruiker op één rij achter elkaar rijden aan de uiterste rechterzijde.

De Conventie van Genève schijnt een weinig verder te gaan. Art. 16 schrijft inderdaad voor, dat de wielrijders op één rij achter elkaar moeten rijden telkens de omstandigheden van het verkeer zulks vergen, maar behoudens uitzonderlijke door de nationale reglementering voorziene gevallen, mogen ze nooit met meer dan twee in front op de *rijweg* rijden.

Bochten

Art. 31 (gewijzigd door het Besluit v. de Regent van 18 October 1946 - art. 3) zegt dat de weggebruiker bij het afslaan naar links een zo ruim mogelijke bocht moet nemen.

Deze beschikking is te algemeen. Indien men ze letterlijk toepast, zou de weggebruiker die links wil afslaan op een openbaar plein een rondrit om het plein moeten maken tot aan het punt dat hij wil bereiken.

In verband gebracht met art. 27, dat het houden van de rechterzijde voorschrijft op alle openbare wegen, dus ook op de openbare pleinen (zie art. 3, 1°), maakt ze inderdaad een reglementair oversteken van het plein in rechte lijn naar het te bereiken punt totaal onmogelijk. Men zou dus nader moeten bepalen of art. 31-1° van toepassing is buiten de splitsingen, aansluitingen of kruisingen en of de weggebruiker, die op een openbaar plein links wil afslaan, gehouden is deze beweging uit te voeren volgens het voorschrift van dit artikel. (4)

Voorsteken en kruisen

Het art. 32 is van uitzonderlijk belang voor de regelmatigheid van het verkeer op de baan; we zullen daarom zo vrij zijn de tekst hier te herhalen: « De » weggebruikers die elkaar inhalen of ontmoeten laten elkaar wederkerig de helft van de rijweg vrij » en zo nodig van de rijbaan, op voorwaarde dat de » bermen voor de voertuigen toegankelijk zijn. »

Op het eerste zicht lijkt de daarin uitgedrukte regel van een opvallende eenvoud. Bij nader onderzoek echter komen onvolmaaktheden aan het licht, die we niet stilzwijgend mogen voorbijgaan. We aarzelen niet te zeggen, dat het artikel niet meer voldoende is om de normale gang van het verkeer op onze openbare wegen te verzekeren.

A. Vooreerst willen we doen opmerken, dat het gebruik van de wederkerige vorm in de uitdrukking « weggebruikers die *elkaar* inhalen » — (usagers qui *se rejoignent*) niet beantwoordt aan het gedacht dat men heeft willen uitdrukken, namelijk dit van twee weggebruikers waarvan de ene de andere volgt en door zijn grotere snelheid de andere inhaalt; de wederkerigheid die door het werkwoord wordt uitgedrukt kan dus hier niet aanwezig zijn.

In de Nederlandse tekst is de betekenis duidelijk door het gebruik van het werkwoord « inhalen », maar in de Franse zou de uitdrukking kunnen geïnterpreteerd worden als doelende op twee weggebruikers, die elk uit een tegenovergestelde richting komen, zodat zij synoniem zou worden van « *se rencontrer* ». De dubbelzinnigheid van deze uitdrukking zou reeds een voldoende reden zijn om ze uit de Franse tekst te weren.

B. Het Hof van Verbreking in zijn Arrest van 11 October 1948 (Pas. 1948 - I - bl. 554) heeft, in overeenstemming met de rechtsleer van sommige auteurs, beslist dat art. 32, alleen maar van toepassing is op het kruisen en *niet op het voorsteken*. (5) De regel, die aan de weggebruikers die elkaar inhalen of ontmoeten voorschrijft elkaar wederkerig de helft van de rijweg vrij te laten en zo nodig van de rijbaan, is maar toepasselijk op het *kruisen* alleen, zegt het Hof, omdat een andere interpretatie een tegenstrijdigheid zou doen oprijzen tussen de artikelen 32 en 33. Dit laatste artikel legt inderdaad aan de voorgestoken weggebruiker de verplichting op, de beweging van het voorsteken te vergemakkelijken door zoveel mo-

gelijk rechts aan te houden, en, deze verplichting bestaat slechts indien hij van de beweging verwittigd is.

Deze manier van redeneren is wellicht juist, maar ze verandert niets aan het feit, dat de woorden « usagers qui *se rejoignent* », die volgens de eigen zienswijze van het Hof dubbelzinnig zijn en blijven, alsmede het woord « inhalen », dat toch helemaal het tegenovergestelde betekent van hetgeen door het Arrest werd beslist, nog steeds in de tekst van art. 32 te lezen staan.

C. We menen dat het weglaten van de gewraakte uitdrukking ten einde het artikel in overeenstemming te brengen met de rechtspraak van het Hof van Verbreking en met de voorschriften van art. 33, niet volstaat om het probleem van het voorsteken en kruisen op afdoende manier op te lossen.

In de praktijk wordt de tekst van art. 32, zoals hij nu is opgesteld en geïnterpreteerd, niet meer nageleefd op de wegen, die breed genoeg zijn om tenminste aan drie voertuigen te gelijk doorgang te verlenen. Het is onbetwistbaar dat degene, die kruist, terwijl hij een ander aan 't voorsteken is, in de meeste gevallen een overtreding begaat van art. 32, omdat hij dit doende gewoonlijk niet de helft van de rijweg afstaat aan degene die hij ontmoet. Niettemin is deze beweging bijna een noodzakelijkheid geworden op al de wegen waar het verkeer zeer druk is. Men zal dus het artikel moeten aanpassen aan de noodwendigheden van het verkeer, vooral van het verkeer op de autosnelwegen en andere grote verkeerswegen, waarvan de breedte meer dan zeven tot acht meters bedraagt.

Het verdrag van Genève brengt in zijn art. 11 een oplossing, die alhoewel niet vrij van gebreken, een verbetering kan daarstellen ten opzichte van ons stelsel. « *Tout conducteur* », zegt de Franse tekst van dit artikel, « *doit pour croiser ou se laisser dépasser, se tenir le plus près possible du bord de la chaussée, sur la voie affectée au sens de sa marche.* »

Deze bepaling heeft dit voordeel, dat zij een einde stelt aan de verplichting de *helft* van de rijweg vrij te laten en deze vervangt door een regel die meer soepelheid toelaat bij de toepassing. Verder menen we uit de woorden: « *se tenir le plus près possible du bord de la chaussée* » te mogen afleiden, dat het voorsteken links van een colonne stilstaande voertuigen en het tegelijk kruisen van andere voertuigen niet zou verboden zijn, omdat degene die een dergelijke beweging wil uitvoeren in regel zal zijn met de bepaling van het verdrag, indien hij zo dicht mogelijk rechts aansluit bij degene die hij wil voorsteken; door het feit zelf zal hij eveneens op die bepaalde plaats zo dicht *mogelijk* bij de boord van de rijweg zijn. Om dezelfde reden schijnt het voorsteken ook toegelaten (zelfs indien de helft van de rijweg niet kan vrijgelaten worden voor degenen die men gaat kruisen) ten opzichte van de langs de weg geparkeerde voertuigen. We laten echter de vraag in het midden of het eveneens zou toegelaten zijn ten opzichte van in beweging zijnde weggebruikers, hoewel ook voor dit geval een brede interpretatie van het « *aussi près que possible* » van aard zou zijn de reddende oplossing te brengen.

Voor binnenlands gebruik schijnt de bepaling van art. 11 van het Verdrag dus geen volledige voldoening te schenken; zij spreekt trouwens ook maar alleen van de *rijweg*, wanneer nochtans met het oog op smalle rijwegen zij had moeten voorzien, dat de weggebruiker desnoods zo dicht mogelijk bij de boord van de *rijbaan* moet houden, op voorwaarde dat de bermen voor de voertuigen toegankelijk zijn of min-

stens dat hij in dergelijke gevallen de helft van de rijweg moet afstaan.

D) Er zijn er die, met betrekking op hetzelfde art. 32 beweren, dat de weggebruiker die een wielrijder ontmoet verplicht is de helft van de rijweg voor hem vrij te laten, indien hij bij het ontbreken van een verplichtend rijwielpad de uiterste rechterzijde van de rijweg volgt. In gevolge art. 3 - 14°, zeggen ze, moet de wielrijder in zijn hoedanigheid van bestuurder van een voertuig beschouwd worden als een weggebruiker, die de toepassing van art. 32 mag inroepen.

Indien deze redenering juist is (en indien men zoals zekere auteurs voortgaat met te beweren, dat art. 32 ook van toepassing is bij het voorsteken) kan men nog verder gaan en volhouden, dat de bestuurder van een motorvoertuig niet het recht heeft om tussen twee rijen wielrijders door te rijden, die zich bij veronderstelling aan weerszijden van de rijweg in tegenovergestelde richting voortbewegen. Vermits hij om voor te steken de rechterhelft zou moeten vrijlaten en om te kruisen de linkerhelft, zou hem niets anders overblijven dan gedwee de rij te volgen, die in dezelfde richting gaat als hij zelf. — Voorzeker heeft de wetgever van 1934 aan deze eigenaardigheid niet eens gedacht. En nochtans komt het geval meermaals voor op de buiten, op feestdagen, en in de nijverheidsstreken, op de uren dat de werkersploegen worden afgelost.

Welke ook de oplossing weze die men zal voorstellen om het probleem van het kruisen en voorsteken doelmatig te regelen, men zal niet alleen rekening moeten houden met tegenstrijdigheden en kleine gebreken als deze die hierboven werden aangestipt, maar men zal vooral niet uit het oog mogen verliezen, dat enkele traaggaande weggebruikers, die men volgens de huidige regeling zonder overtreding niet voorbij kan, het verkeer soms op gevoelige wijze kunnen stremmen en dat daarom op brede banen een veel grotere vrijheid bij het kruisen en voorsteken dient gelaten dan nu.

Art. 33-2°. — Het rechts voorsteken, dat thans ten uitzonderlijken titel toegelaten is op de splitsingen, aansluitingen en kruisingen, waar een ander weggebruiker om links af te slaan zoveel mogelijk naar links uitwijkt, zou eveneens kunnen toegelaten worden ten opzichte van degene die b.v. naar links wil zwenken om een private eigendom binnen te rijden of om zich links tegen de berm te gaan opstellen. Weliswaar mag een weggebruiker die deze beweging buiten een kruispunt wil uitvoeren de doorgang niet afsnijden voor degene die zijn weg vervolgt (artikel 57-2°), waardoor eveneens dient verstaan degene die hem volgt. Maar het kan gebeuren dat hij in het midden van de rijweg enige tijd moet wachten tot een lange rij uit tegenovergestelde richting komende voertuigen voorbij is; waarom zou in dit geval het reglement aan degene, die hem intussen inhaalt, niet toelaten rechts voorbij te steken, zoals overigens in feite reeds dikwijls gedaan wordt? Het verkeer zou er alleen maar gemakkelijker door worden, vooral indien de gevolgde weg breed genoeg is.

Art. 36-4°. — Voorbijsteken is verboden bij het naderen, het oversteken en het verlaten van een splitsing, aansluiting of kruising. Die maatregel is uitstekend maar te streng en dikwijls een oorzaak van opstopping op de plaatsen, die voorzien zijn van afwisselende lichtseinen of waar het verkeer door een verkeersagent geregeld wordt.

De weggebruikers, die links willen afslaan, moeten zoveel mogelijk naar links uitwijken na degenen die

volgen verwittigd te hebben; men mag deze weggebruikers voorsteken (langs de rechterzijde) maar de toestand is niet dezelfde ten opzichte van hen die zich uiterst rechts op een rij plaatsen om rechts in te slaan noch ten opzichte van degenen die hun weg in dezelfde richting voortzetten en b.v. een kleinere snelheid ontwikkelen.

Waarom zou men op die plaatsen het voorsteken niet toelaten telkens dit zou kunnen geschieden zonder hinder voor andere weggebruikers? Ongetwijfeld zou daardoor het kruispunt veel vlugger ontruimd zijn; maar de uitzondering zou moeten beperkt blijven tot de *kruisingen*, waar het verkeer geregeld wordt door rode en groene seinen of door een agent. Op de splitsingen en aansluitingen en op de andere kruispunten zou immers de toelating tot voorsteken tot groter verwarring kunnen aanleiding geven, wegens het gelijktijdig aankomen van voertuigen uit verscheidene richtingen en ook wegens de onregelmatige vorm van sommige verkeerspunten.

Er dient hier nog opgemerkt dat een wijziging van art. 36 eveneens een herziening vergt van art. 29, voor zover het voorschrijft de uiterste rechterzijde te houden op bedoelde plaatsen.

Snelheid

Hoewel de artikelen 41 en 42 het voorwerp geweest zijn van eindeloze discussies, zien we de noodzakelijkheid niet in wijzigingen toe te brengen aan deze afdeling van de Wegcode, behalve misschien wat betreft de snelheidswedstrijden voor wielrenners, die met de dag talrijker worden. In dit verband mag de vraag worden gesteld of het niet wenselijk zou zijn de zgn. gesloten omritten te verbieden, wanneer ze van aard zijn het verkeer te belemmeren op radiale wegen of op wegen afgebakend door kilometerpalen met rode kop. — We bedoelen niet de grote sportmanifestaties te doen verbieden, die maar eens of tweemaal per jaar plaats vinden, maar op dit gebied bestaan misbruiken en niet zelden ziet men in sommige streken tien tot twintig keer eenzelfde omloop gereden worden waardoor het verkeer op wegen van algemeen belang praktisch wordt stilgelegd, zonder dat men zich ook maar het minst bekommert om het tijd- en loonverlies, dat andere weggebruikers daardoor kunnen ondergaan.

Verkeersvoorrang

De artikelen 50 tot 57 werden breedvoerig behandeld in het eerste deel van deze bijdrage.

We houden nochtans eraan te wijzen op de voornaamste nieuwigheid die door het Verdrag van Genève wordt ingevoerd. Ze bestaat in het verplichtend plaatsen van seinen aan de kruisingen op de wegen of gedeelten van wegen waaraan de voorrang wordt toegekend en waarschijnlijk ook op de wegen die geen voorrang genieten, vermits het Verdrag zich uitdrukt als volgt: *cette priorité est matérialisée par l'apposition de signaux*. — Zoals we hoger reeds zegden zou een signalisatie op de hoofdweg, die niet zou gepaard gaan met seinen op de secundaire weg, van gering nut zijn.

In elk geval zijn de vredragssluitende partijen, ingevolge het Protocol betreffende de Wegsignalisatie dat op 19 September 1949 te Genève getekend werd, ertoe gehouden een omgekeerde driehoek te plaatsen op de niet-prioritaire wegen en een driehoek, met in het midden een horizontale streep en een verticale pijl, op de zogenaamde wegen met voorrang of van

groot verkeer (ten minste wanneer de overheden zullen nodig achten de nadering aan te duiden van een kruising met een niet-prioritaire weg op het grondgebied van iedere staat waar het gebruik van dit signaal niet strijdig is met het verkeersreglement.) Daarenboven voorziet het Protocol nog andere verkeerstekens om het begin en het einde van voorrangswegen aan te duiden: deze verkeersborden hebben de vorm van een vierkant waarvan een diagonaal rechtsstandig is.

Dit alles schijnt tamelijk ingewikkeld. We hebben in het eerste deel getracht aan te tonen dat het plaatsen van tekens op de voorrangsweg overbodig is. De talrijke borden en tekens door het protocol aangenomen zijn van aard nieuwe verwickelingen te scheppen, daar waar men niet alleen unificatie had moeten nastreven doch ook vereenvoudiging.

We zijn nochtans van gevoelen dat het door ons verdedigde stelsel van voorrang niet onverenigbaar is met dit van de Conventie; niets belet inderdaad de signalen van het protocol te plaatsen op al de wegen die van enig belang zijn op het gebied van internationaal verkeer en ze te beschouwen als facultatief met betrekking tot de nationale reglementering. Praktisch kan ten andere het niet plaatsen van tekens op wegen, die wel voorrang hebben, ook geen gevaar opleveren.

Stilstand en stationneren

Het blijven stilstaan op de wegen heeft de laatste tijd talrijke dodelijke ongevallen veroorzaakt. Het meest radicale middel om aan deze droeve reeks een einde te stellen zou erin bestaan het stationneren en zelfs het stilstaan te verbieden op zekere drukke verkeerswegen, vooral na het vallen van de avond en in al de omstandigheden waarin de zichtbaarheid minder goed zou zijn (regen, mist enz.).

Een dergelijke maatregel schijnt niet uitvoerbaar zolang de bevoegde diensten langs de wegen geen bijzondere stationneer of parkeerplaatsen kunnen inrichten (in de aard van deze bestaande bij onze Noorderburen). Voorlopig dient de oplossing dus gezocht in de verbetering van de maatregelen, die het voorwerp uitmaken van de afdelingen XI en XII van de Wegcode.

Art. 58-1°. — Ieder stilstaand voertuig, zegt dit artikel, moet derwijze geplaatst zijn dat het zo weinig mogelijk het verkeer hindert en art. 62-2° voegt eraan toe, dat stilstaan verboden is ter hoogte van een ander weggebruiker, wanneer dat stilstaan het gemakkelijk voorbijrijden van een derde onmogelijk maakt.

Die voorschriften zijn te algemeen om afdoend te zijn; het verkeer hinderen is niet verboden, op voorwaarde dat het zo weinig mogelijk zij en een autobestuurder zal eerder zelden juist naast een ander blijven stilstaan. — Het komt echter meer voor, dat hij zich op dezelfde hoogte plaatst, maar aan de tegenovergestelde kant van de rijweg. Die handelwijze, zelfs indien ze het gemakkelijk voorbijrijden van een derde toelaat, is bijna altijd een oorzaak van opstopping. Men kan eraan verhelpen op twee wijzen:

1° Door het stilstaan of stationneren op dezelfde hoogte te verbieden op al de wegen, waarvan de breedte minder is dan b.v. acht meters;

2° door het gelijktijdig stationneren aan beide kanten van de rijweg te verbieden op al de andere minder brede wegen, tenzij men een vrije tussenruimte zou laten van *minstens* dertig meters in open veld en

in de bebouwde kommen waar het stationneren niet afzonderlijk geregeld is.

Indien de breedte 8 meters overtreft zal er altijd een vrije ruimte overschieten, van ongeveer vier meters, die het kruisen van twee auto's van normale afmeting zal toelaten en die het gemakkelijk voorbijrijden van een autobus of van een ander zwaar voertuig zal mogelijk maken.

In geval van overtreding is het soms moeilijk uit te maken en te bewijzen, welk van de twee voertuigen het eerst ter plaatse is komen staan. Deze moeilijkheid kan ons dunkens alleen vermeden worden door het stationneren of stilstaan alleen toe te laten langs één kant van de rijweg of op plaatsen die op voorhand op het wegdek zijn afgebakend. (6)

Art. 62-1° verbiedt het stilstaan van voertuigen op de gedeelten van de openbare weg die speciaal voor de voetgangers of andere weggebruikers zijn voorbehouden. Dit artikel heeft eigenaardige gevolgen, die voorzeker niet van aard zijn de veiligheid van het verkeer te bevorderen.

Indien we het vergelijken met art. 24, zien we dat motorvoertuigen niet mogen stilstaan op *gelijkvloerse bermen*, vermits deze maar mogen gebruikt worden door voetgangers, kruiwagens, handkarren, rijwielen enz. Anderzijds zien we dat art. 25 het verkeer van auto's en andere motorvoertuigen, die niet vermeld zijn in art. 24, verbiedt op de niet-verhoogde bermen behalve voor het uitwijken, het kruisen en voorsteken.

We geven toe, dat artikel 62 spreekt van gedeelten, die *speciaal* voor de voetgangers enz. voorbehouden zijn, zodat er kan getwijfeld worden of daardoor wel bedoeld is het voorbehouden van de gelijkvloerse bermen door artikel 24. — Ook zou men wellicht kunnen beweren, dat artikel 25 alleen het *verkeer* verbiedt doch niet het stilstaan. Dit alles belet echter niet dat deze teksten tamelijk dubbelzinnig zijn, hetgeen kan vermeden worden door aan artikel 24 een nieuw alinea toe te voegen, luidend als volgt: Onverminderd de voorschriften van artikelen 20, 21 en 22 mogen de gelijkvloerse bermen gebruikt worden door... 8° *de andere voertuigen, doch alleen om uit te wijken, er stil te staan of te stationneren.* — Een dergelijke regeling zou ook meer in overeenstemming zijn met artikel 58, volgens hetwelk ieder stilstaand voertuig zo weinig mogelijk het verkeer moet hinderen.

Artikel 64, 9°, ten slotte verbiedt het stationneren en parkeren van voertuigen op minder dan vijf meter vóór de rooilijn der gebouwen van de dwarsweg. Die afstand is voorzeker te klein in de smalle straten, waar het praktisch onmogelijk zal zijn de uiterste rechterzijde te houden, zoals voorgeschreven door artikel 29/4°, indien zich een stilstaand voertuig op vijf meter van de huizen van de dwarsweg bevindt. — Op de plaatsen waar daarenboven het verkeer door afwisselende lichtseinen geregeld wordt, zal het daardoor dikwijls moeilijk zijn de helft van de rijweg vrij te laten voor degenen die uit tegenovergestelde richting komen. — Om hieraan te verhelpen, zou het stationneren moeten verboden zijn op minder dan b.v. 20 tot 25 meter vóór de rooilijn der gebouwen van de dwarsweg.

Bij vergelijking van artikel 64/12° met artikel 29/5° (gewijzigd door Besl. Reg. 16 Oct. 1947 art. 1) bemerkt men dat het logisch zou zijn het stationneren eveneens te verbieden in de nabijheid van de top ener helling of van de top van de oprit naar een brug en dus niet alleen op de top van een helling. De uiterste rechter-

zijde houden op die gevaarlijke punten is, inderdaad lastig indien het stationneren aldaar niet verboden is.

We beëindigen hier deze beknopte bijdrage die, zoals we bij de aanvang reeds zegden, alleen ten doel had enkele wijzigingen voor te stellen aan het meest belangrijke hoofdstuk van de Wegcode, zonder daarom op volledigheid te willen bogen. Ongetwijfeld zou van gans de in dit hoofdstuk behandelde stof een andere en nieuwe voorstelling kunnen gegeven worden; andere problemen zoals deze van de verlichting of van de signalisatie zouden de belangstelling evenzeer waard zijn; ze werden echter buiten beschouwing gelaten omdat ze het beperkt kader, dat we ons gesteld hebben, overschrijden.

Frans VRANKEN,
Vrederechter te Beringen.

(1) De nieuwe te Geneve ondertekende internationale Conventie voorziet een nieuw verkeersteken om de wegen aan te duiden die verkeersvoorrang genieten.

Bij ons werd door het Besluit van de Regent van 18 October 1946 (art. 6) een eerste poging gedaan om een gelijkwaardig teken in voege te brengen, namelijk het op een punt geplaatst vierkant. Dit artikel zes is echter niet in werking getreden.

In Nederland worden de hoofdwegen eveneens aangeduid op dezelfde manier door een oranjekeurig op de punt staand vierkant.

De plaatsing van een dergelijk verkeersteken brengt geen verandering aan het door ons verdedigde stelsel, op voorwaarde dat ze facultatief blijft.

Nochtans dient te worden opgemerkt dat gezegd teken maar nut kan hebben, wanneer het vergezeld gaat van een overeenstemmend teken van ondergeschiktheid op de secundaire weg. Het hoger genoemd besluit van de Regent had het aldus begrepen vermits, volgens een zijner bepalingen, de plaatsing van het vierkant de verplichting medebracht tot plaatsing van de omgekeerde driehoek.

Hetgeen onze zienswijze bevestigt, dat het teken op de hoofdweg overbodig is.

(2) Een voorbeeld volstaat om te bewijzen hetgeen we gezegd hebben betreffende de wegen die van karakter ver-

anderen. Nemen we de radiale weg n° 2 tussen Leuven en Brussel die een groot deel van het vervoer opslokt komende uit de provincies Luik en Limburg alsmede uit het arrondissement Leuven. Over deze weg loopt geen spoorweg en hij bestaat maar uit één rijweg, zodat hij het karakter van hoofdweg verliest in iedere bebouwde kom waar hij voorbijkomt. De weggebruiker die hem volgt, verliest dus zijn recht op voorrang bij zijn doortocht van de kom der gemeenten Veltem, Kortenberg, Nossegem, Zaventem, St Stevens-Woluwe enz. telkens hij een weg kruist waarop de overheid geen omgekeerde driehoek geplaatst heeft. En nochtans, negen keer op tien, zal de autobestuurder die over deze belangrijke weg van groot verkeer rijdt, niet weten of hij het recht op voorrang verliest, vermits men van hem niet kan eisen dat hij al de verkeerstekens zou kennen die zich mogelijk op de zijwegen bevinden.

(3) Dit is b.v. het geval met de bepaling die in het verdrag gegeven wordt van het woord «route» (in 't Engels: road). We hebben gezien dat dit woord betekent: toute voie publique ouverte à la circulation des véhicules. Een weinig verder echter geeft men aan het woord «voie» een gans andere betekenis; het krijgt namelijk de volgende bepaling: l'une quelconque des subdivisions de la chaussée. In de Engelse tekst heerst niet dezelfde verwarring omdat men vermeden heeft hetzelfde woord te gebruiken in twee verschillende betekenissen.

(4) Het Hof van Verbreking heeft op 9 Januari 1950 een arrest geveld, dat na het opstellen van de oorspronkelijke tekst dezer bijdrage verschenen is en waarin het Hof beslist heeft, dat het verkeer op de openbare pleinen niet onderworpen is aan de bepaling van artikel 27/1°. Het arrest is gesteund op artikel 56, dat zegt dat bij het kruisen op openbare pleinen de doorgang vrijgegeven moet worden aan degenen die van rechts komt, hetgeen een afwijking is van het artikel 27/1°. Het Hof maakt echter geen melding van artikel 31/1° en het is niet duidelijk of het ging om een zwenking naar links of om een oversteken in rechte lijn.

(5) *Golstein en Van Roye*: Code de la Route, n° 1360 — contra *Erkens*: Wetgeving op het Wegenverkeer, n° 478 en volg.

(6) Het beurtelings stationneren volgens de nummers der gebouwen zou door een wettekst verplichtend kunnen gemaakt worden, hetgeen het plaatsen van verkeerstekens overbodig zou maken. — Men zou natuurlijk uitzonderingen moeten voorzien voor sommige straten, namelijk deze met andere verplichtende tekens, deze met een spoorweg aan één kant van de rijweg, of diegene waarvan de breedte b.v. acht meter zou overtreffen.

Ten einde het beurtelings stationneren in open veld te verwezenlijken, menen we dat men noodzakelijk zijn toevlucht zou moeten nemen tot het plaatsen van verkeersborden of andere aangepaste tekens.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 6 Juli 1950.

Eerste Voorzitter: M. Soenens.

Raadsheer-Verslaggever: M. Demoulin.

Advocaat-Generaal: M. Colard.

1. Arbeidsongeval. — Begrip van arbeidsongeval.

2. Bewijs. — Bekentenis: vereisten daartoe. — Niet-toelaatbaar ten aanzien van op bepalingen van openbare orde steunende rechten.

3. Vonnis in zake arbeidsongevallen. — Veroordeling in de kosten.

1. Onder arbeidsongeval is te verstaan elke plotselinge en abnormale gebeurtenis, voortvloeiend uit de inwerking van een uitwendige kracht, die aan de arbeider tijdens en door de uitvoering van de arbeids-overeenkomst een verwonding of een fysische of intellectuele stoornis of ziekte heeft toegebracht, welke een arbeidsonbekwaamheid medebrengen.

2. Zowel voor de buitengerechtigde als voor de gerechtigde bekendenis is de wil vereist om over een ontstane en actuele betwisting een verklaring af te leggen bestemd om voor de tegenpartij als bewijs te dienen; een dergelijke bekendenis kan niet feiten betreffen, waarover de wet niet toelaat te beschikken en een dading aan te gaan; dit is het geval ten

aanzien van rechten, welke steunen op bepalingen van openbare orde, zoals die op de vergoeding der schade uit arbeidsongevallen.

3. Het vonnis waarbij een arbeider, die een vordering heeft ingesteld tot vergoeding der uit een arbeidsongeval ontstane schade, in de kosten van het geding wordt veroordeeld, moet uitdrukkelijk vermelden, dat de ingestelde vordering roekeloos en plagend was. (Wet van 20 Maart 1948.)

Plotka t/ Sinet en Secours de Belgique.

Gelet op het bestreden vonnis, de 9 Februari 1949 gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Dinant, beslissende in hoger beroep;

Over het eerste middel: schending van de artikelen 1 en 22 van de wet van 24 December 1903 samengeordend bij koninklijk besluit van 8 September 1931, en van de artikelen 1315, 1317, 1319, 1134, 1135, 1350, 1353 van het Burgerlijk Wetboek, en 97 van de Grondwet, doordat het bestreden vonnis, na vastgesteld te hebben dat aanlegger volgens de door hem overgelegde geneeskundige getuigenschappen, aangetast was door een lineaire wonde aan het horenvlies van zijn rechter oog, veroorzaakt door een traumatisme, en dat volgens de door hem op 25 Februari 1949 ter griffie van het Vrederecht te Beauraing ingediende verklaring van ongeval, hij dit ongeval toeschreef aan een luchttocht, zijn bestreden beslissing gemotiveerd heeft door de

bewering, dat een « tocht » volgens de termen van de wet geen ongeval uitmaken, zulks terwijl niets zich er tegen verzet, dat een tocht, die immers van aard is de rust- of bewegingstoestand van een voorwerp te wijzigen, een uitwendige kracht kan vormen en een plotselinge en abnormale gebeurtenis teweegbrengen, bij voorbeeld een kwetsuur aan het oog;

Overwegende dat de bestreden beslissing releveert, dat volgens het door hem op 25 Augustus 1947 afgeleverd geneeskundig getuigschrift Dr Coulonvaux bij het onderzoek, waartoe hij overging, vastgesteld heeft dat aanlegger aangetast was door een lineaire wonde aan het horenvlies van zijn rechter oog, te wijten aan een traumatisme, waarvan hij evenwel noch de aard noch de oorsprong noch het tijdstip van het ontstaan bepaalt;

Dat de rechter over de feiten nog opmerkt, dat het verwonderend is te moeten constateren dat aanlegger in de dagvaarding het ongeval op 18 Februari 1947 stelt, terwijl in de verklaring van ongeval, op 25 Febr. 1947 aan de griffie van het Vrederecht te Beauraing toegestuurd, zijn werkgever Sinet het ongeval stelt op de datum van 22 Februari 1947, te 10 uur 's morgens, en het toeschrijft aan een tocht, die nochtans op zich zelf alleen de vastgestelde lineaire wonde niet kon veroorzaken en, naar de termen van de wet, geen ongeval kon uitmaken, d.i. een plotselinge en abnormale gebeurtenis, die de geweldige inwerking van een uitwendige macht veronderstelt;

Dat het bestreden vonnis ten slotte beslist dat de onder *a* tot en met *f* gestelde feiten, waarvan aanlegger op zeer subsidiaire wijze in zijn conclusies het bewijs aanbod, niet afdoend en ter zake dienend zijn om het bestaan van een arbeidsongeval te bewijzen;

Overwegende dat het arbeidsongeval elke plotselinge en abnormale gebeurtenis is, voortvloeiend uit de inwerking van een uitwendige kracht, die aan de arbeider, tijdens een door de uitvoering van de arbeids-overeenkomst, een verwonding of een fysieke of intellectuele stoornis of een ziekte heeft toegebracht, welke een arbeidsonbekwaamheid meebrengen;

Overwegende dat het bestreden vonnis, zonder een der in het middel aangehaalde wetsbepalingen te schenden, op in cassatie onaantastbare wijze beslist heeft, dat de wettelijke voorwaarden, vereist voor het gebeurd zijn op een bepaalde datum van een arbeidsongeval, in casu niet waren verwezenlijkt en dat het bewijs ervan niet zou geleverd geweest zijn, indien de in die conclusie op zeer subsidiaire wijze gestelde feiten mochten bewezen zijn;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Over het tweede middel : schending van de artikelen 1315, 1316, 1356, 1134, 1135 van het Burgerlijk Wetboek, en 97 van de Grondwet, doordat het bestreden vonnis de afwijzing van de eis heeft gegrond op de reden, dat aanlegger het bewijs niet heeft geleverd van het door hem ingeroepen arbeidsongeval, terwijl aanlegger in zijn regelmatig genomen conclusies de verklaring van het arbeidsongeval, door verweerder op 25 Februari 1947 ondertekend en ter griffie van het Vrederecht te Beauraing neergelegd, inriep, dat volgens deze verklaring aanlegger het slachtoffer was geweest van een ongeval aan zijn oog, overkomen in de schuur van de boerderij op 22 Februari 1947, om 10 uur, en dat, naar de termen van artikel 1356 van het Burgerlijk Wetboek de gerechtelijke bekentenis volledige bewijskracht heeft;

Overwegende dat het middel aan het bestreden vonnis verwijt beslist te hebben dat aanlegger het bewijs niet geleverd heeft van het beweerd arbeidsongeval, zonder de verwerping te verantwoorden van het mid-

del, door conclusies afgeleid uit de gerechtelijke bekentenis door verweerder Sinet op 25 Februari 1947 gedaan in de verklaring van ongeval, volgens welke op 22 Februari 1947, te 10 uur 's morgens, aanlegger in de schuur van de boerderij slachtoffer zou geweest zijn van een ongeval aan het oog;

Overwegende dat aanlegger in zijn voor de rechter in hoger beroep genomen conclusies aanvoert, dat Sinet op 25 Februari 1947 aan de heer Vrederechter te Beauraing verklaard heeft dat er een ongeval is gebeurd, zonder evenwel de betekenis van deze vaststelling te preciseren en zonder er om het even welke juridische gevolgtrekkingen uit af te leiden, van aard om te moeten worden beantwoord;

Overwegende dat de Rechtbank door het bestreden vonnis, trouwens op spontane wijze, de aangifte van het ongeval als bewijsmiddel onderzoekend, beslist heeft dat zij evenmin als de andere bewijsmiddelen de gegrondheid van de eis aantoonde en het aldus aan de verplichting tot motivering, door artikel 97 der Grondwet opgelegd, voldaan heeft;

Dat anderzijds artikel 1354 van het Burgerlijk Wetboek hoegenaamd niet werd geschonden; dat, inderdaad, zowel de buitengerechtelijke als de gerechtelijke bekentenis de wil vereist om over een ontstane en actuele betwisting een verklaring af te leggen, bestemd om de tegenpartij als bewijs te dienen; dat een dergelijke bekentenis niet kan slaan op zaken waarover de wet niet toelaat te beschikken en het voorwerp te maken van een dading;

Dat dit het geval is wanneer het, zoals in casu, gaat over rechten, gegrond op bepalingen van openbare orde, zoals die van de samengeoördende wetten op de vergoeding der schade voortspruitende uit arbeidsongevallen;

Dat het middel in rechte niet opgaat;

Over het derde middel : schending van het enig artikel van de wet van 20 Maart 1948 en van artikel 97 van de Grondwet, doordat het bestreden vonnis aanlegger heeft veroordeeld tot de kosten van de twee aanleggen en van het incidenteel beroep, terwijl de eis strekte tot de vergoeding der schade, voortspruitende uit een arbeidsongeval, en de Rechtbank niet heeft vastgesteld nocht beslist dat de eis roekeloos en plagend is, terwijl volgens de termen van de wet van 20 Maart 1948 de kosten van alle op de wet betreffende de vergoeding van arbeidsongevallen steunende vorderingen ten laste moeten vallen van het bedrijfshoofd of diens verzekeraar;

Overwegende dat het enig artikel van de wet van 20 Maart 1948, dat de samengeoördende wetten op de vergoeding der schade voortspruitende uit arbeidsongevallen aanvult, bepaalt dat « behalve wanneer de eis roekeloos en plagend is, de kosten van alle vorderingen gesteund op deze wet ten laste vallen van het bedrijfshoofd of van diens verzekeraar »;

Overwegende dat het bestreden vonnis niet releveert dat de eis roekeloos en plagend was; dat het aldus aanlegger niet kon veroordelen tot de kosten zonder de in het middel aangehaalde wetsbepalingen te schenden;

Dat het middel derhalve gegrond is;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden vonnis, doch enkel in zover het aanlegger veroordeeld heeft tot de kosten van de twee aanleggen en van het incidenteel beroep;

Beveelt dat onderhavig arrest zal overgeschreven worden op de registers van de Rechtbank van eerste aanleg te Dinant en dat melding er van zal gemaakt

worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Namen, recht doende in hoger beroep;

Veroordeelt verweerders tot de kosten.

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 5 October 1950.

Eerste Voorzitter : M. Soenens.

Raadshere-Verslaggever : M. Bayot.

Advocaat-Generaal : M. Janssens de Bisthoven.

Arbeidsongevallen. — Het basisloon voor de bepaling van de vergoedingen is het werkelijke loon, niet het wettelijk minimumloon.

Ter bepaling van de krachtens de Arbeidsongevallenwet verschuldigde vergoedingen moet als basis worden aanvaard het werkelijke loon van de gelaedeerde arbeider, niet het wettelijke minimumloon (Art. 6 Arbeidsongevallenwet).

Mousset Camille t/We Jasselette-Charlier

Gelet op het vonnis, de 17 November 1948 gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Hoei;

Over het tweede en het derde middel : het tweede : schending van de artikelen 1, 4-2° A en 6 van de wetten op de vergoeding der schade, voortvloeiende uit de arbeidsongevallen, samengevoegd bij koninklijk besluit van 28 September 1931,

Eerste onderdeel : doordat het bestreden vonnis beslist dat onder het werkelijk loon bedoeld door voormelde samengevoegde wetten dient te worden verstaan het wettelijk minimumloon, voorzien bij de besluiten van 14 Juni 1945 en 15 Januari 1947, terwijl de termen «werkelijk loon toegekend ingevolge de overeenkomst» in strijd zijn met de termen «wettelijk minimumloon»;

Tweede onderdeel : doordat het bestreden vonnis verklaart dat de samengevoegde wetten een onderscheid willen maken hebben tussen het werkelijk door de arbeider ontvangen loon en dat op basis van hetwelk bij ongeval de vergoedingen zouden dienen berekend te worden, terwijl bedoelde tekst niet veroorlooft de vergoedingen te berekenen op een andere basis dan die van het «werkelijk loon toegekend ingevolge de overeenkomst»;

Derde onderdeel : doordat het bestreden vonnis verklaart dat er aanleiding is om bij het tot vaststelling van de vergoedingen dienende basisloon te voegen de bezoldiging van de overuren, zelfs indien deze gepresteerd werden in overtreding van de bepalingen van de wet van 14 Juni 1921, zulks terwijl de samengevoegde wetten het werkelijk loon, toegekend ingevolge de overeenkomst, dit wil zeggen het normale loon, berekend op grondslag van een arbeidsdag van normale duur, bedoelen ;

het derde : schending van de artikelen 1, 2, 3 en 6 van het koninklijk besluit van 14 April 1945 (in het vonnis onjuist aangeduid als dagtekenend van 14 Juni 1945) betreffende de vaststelling van lonen en wedden, en van het besluit van de Minister van Arbeid en

Sociale Voorzorg van 15 Januari 1947, tot goedkeuring van een beslissing van de nationale paritaire commissie voor de landbouw dd. 14 November 1946,

doordat het bestreden vonnis, beslissend over een vordering tot schadevergoeding, steunend op artikel 6 van de samengevoegde wetten, verklaard heeft dat onder de termen «werkelijk loon», waarover de samengevoegde wetten het hebben, dient te worden verstaan het wettelijk minimumloon, waarvan de wetgever van 14 April 1945 en die van 15 Januari 1947 spreken, en doordat het deze besluiten toepast, zulks terwijl voormelde besluiten niet betreffen de vergoeding van schade uit arbeidsongevallen ;

Over het eerste en het tweede onderdeel van het tweede middel en het derde middel, samengevoegd :

Overwegende dat uit de vaststellingen van het bestreden vonnis blijkt dat Jasselette Désiré, echtgenoot van verweerster, de 21 Augustus 1947 het slachtoffer werd van een ongeval aan de gevolgen van hetwelk hij overleed; dat de betrokkene een werkelijk jaarloon genoot, zowel in speciën als in natura, van drie en twintig duizend tweehonderd vijftig frank;

Overwegende dat, om de aan verweerster ingevolge de samengevoegde wetten op de vergoeding der schade voortvloeiende uit arbeidsongevallen verschuldigde indemniteiten te bepalen, het bestreden vonnis, met de bedoeling het loon te bepalen dat tot basis dient bij de vaststelling der indemniteiten, zoals het voorzien is door artikel 6 van voormelde wetten, releveert dat het werkelijk uitbetaald loon lager is dan het wettelijk minimumloon, zoals het vastgesteld is bij de besluitwet van 14 April 1945 en bij het ministerieel besluit van 15 Januari 1947;

Overwegende dat het bestreden vonnis, waarvan gewag in artikel 6 van de samengevoegde wetten op arbeidsongevallen, dient te worden verstaan het wettelijk minimumloon zoals het vastgesteld wordt bij besluiten van 14 April 1945 en 15 Januari 1947;

Overwegende dat de wettelijke regelen, die het basisloon en de forfaitaire vergoeding van de samengevoegde wetten op de arbeidsongevallen beheersen, vaste regelen zijn en dat deze wetten een strak stelsel ingericht hebben om ze te berekenen; dat deze bepalingen van openbare orde het noodzakelijke resultaat zijn van de combinatie van enkel die factoren, welke bij de wet voorzien zijn en uit wier samenloop zij wil dat de wiskundige vaststelling van het beloop der toe te kennen vergoeding voortvloeie;

Overwegende dat onder het, bij de vaststelling der indemniteiten volgens artikel 6, tot grondslag te nemen loon verstaan wordt de werkelijke, ingevolge de overeenkomst, gedurende het jaar dat het ongeval voorafgegaan is, aan de arbeider toegekende vergoeding; dat de betekenis van deze bepaling duidelijk en nauwkeurig is;

Overwegende dat door te beslissen dat de aan verweerster toekomende indemniteiten wegens het ongeval waarvan haar echtgenoot het slachtoffer was, berekend zullen worden op grondslag van het minimumloon, dat deze wettelijk moest verdienen gedurende het jaar, dat het ongeval voorafging, en niet op grondslag van het werkelijke ingevolge de overeenkomst toegekende loon, het bestreden vonnis de in het tweede middel, eerste en tweede onderdeel, alsook in het derde middel aangehaalde wetsbepalingen geschonden heeft;

Om die redenen,

En zonder dat er aanleiding is om het subsidiair voorgesteld derde onderdeel van het tweede middel te beantwoorden,

Verbreekt het bestreden vonnis;

Beveelt dat dit arrest zal overgeschreven worden in de registers van de Rechtbank van eerste aanleg te Hoei en dat melding er van zal gemaakt worden op de kant van de vernietigde beslissing;

Verwijst de zaak vóór de Rechtbank van eerste aanleg te Namen, recht doende in hoger beroep, en gelet op de wet van 20 Maart 1948, veroordeelt aanlegger tot de kosten.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 25 April 1950.

Voorzitter : M. Vranckx.

Raadsheren : MM. Mast en Buch (verslaggever).

Advocaten : Mrs. Goethals en Labbe.

1. **Rechtspleging. — Memorie van antwoord. — Termijn. Te laat ingediende memorie. — Niet noodzakelijk nietig.**

2. **Paritaire comités. — Oprichting van gewestelijke comités. — Organiek karakter. — Advies Raad van State. — Substantiële vorm.**

1. *De naleving van de termijnen, voor de neerlegging van de memorie van antwoord bepaald bij artikel 6 van de Procedure-Regeling (B. R. 23.8.1948), werd niet op straf van nietigheid voorgeschreven.*

De Raad van State kan de te laat ingediende memories aanvaarden indien hij meent dat de vertraging geen schade aan de andere partij of aan de rechtsbedeling toebrengt en dat het inzien van de te laat neergelegde memorie van aard is de Raad beter in te lichten.

2. *De minister overtreedt de bepalingen van de B. W. van 9 Juni 1945 niet, wanneer hij, op advies van het Nationaal Paritair Comité van de Steenkolenhandel, gewestelijke paritaire comités voor de steenkolenhandel opricht.*

Een M. B. tot oprichting van gewestelijke paritaire comités, waarbij o.m. de samenstelling van het comité, de duur van het mandaat der leden, de onverenigbaarheden, het bestaan van een vast bureau en in het algemeen, de werkzaamheden van het organisme worden geregeld, is van organieke aard. Het diende aan het advies der afdeling wetgeving van de Raad van State onderworpen. Deze formaliteit is van substantiële aard en dient op straf van nietigheid nageleefd te worden, tenzij de hoogdringendheid ingeroepen wordt.

N.V. Belgian Bunkering Cy t/ Belgische Staat
(Minister van Arbeid en Sociale Voorzorg).

De Raad van State,

Gezien het verzoekschrift d.d. 3 Mei 1949;

Overwegende dat het verzoekschrift strekt tot de nietigverklaring van het ministerieel besluit van 19 Februari 1949, getroffen door de Minister van Arbeid en Sociale Voorzorg « tot instelling en benoeming der leden van de gewestelijke paritaire comités van de steenkolenhandel »;

Overwegende dat de verzoekster, in haar memorie van wederantwoord, vraagt dat de memorie van antwoord uit de debatten geweerd zou worden om reden dat deze neergelegd werd buiten de termijnen be-

paald bij artikel 6 van het besluit van de Regent van 23 Augustus 1948 tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling administratie van de Raad van State;

Overwegende dat de naleving van deze bepaling niet op straf van nietigheid wordt voorgeschreven; dat, zo de partijen gebonden zijn door de termijnen bepaald bij het besluit van de Regent, of in geval van verlenging voor de nederlegging van de memorie, door de Raad vastgesteld, de Raad van State nochtans de laattijdig ingediende memories kan aanvaarden indien hij meent dat de laattijdigheid geen schade aan de andere partij of aan de rechtsbedeling toebrengt en dat het inzien van de laattijdig neergelegde memorie van aard is de Raad beter in te lichten; dat zulks ter zake het geval is;

Overwegende dat de verzoekster beweert dat, op grond van de artikelen 1, 3, 6 en 8 van de besluitwet van 9 Juni 1945, de nationale of gewestelijke paritaire comités slechts bij koninklijk besluit opgericht kunnen worden en daaruit volgt dat de Minister niet bevoegd was het bestreden besluit d.d. 19 Februari 1949 tot instelling en benoeming van de leden van de gewestelijke paritaire comités van de steenkolenhandel te treffen;

Overwegende dat verzoekster hare redenering steunt op het eerste lid van artikel 1 van de besluitwet van 9 Juni 1945; dat echter luidens het tweede lid van hetzelfde artikel de bevoegde Minister, op verzoek van elk nationaal comité of van een vertegenwoordigende organisatie, gewestelijke paritaire comités mag oprichten; dat de verzoekster ten onrechte de nationale paritaire comités enerzijds, wier bevoegdheid luidens de wet zich uitstrekt over het ganse Koninkrijk of een gedeelte ervan, en de gewestelijke comités anderzijds als van dezelfde aard zijnde beschouwt; dat de ingeroepen bepaling deze twee organismen duidelijk onderscheidt, en de oprichting van de eerste onder de bevoegdheid van de Koning, die van de tweede onder de bevoegdheid van de Minister doet ressorteren; dat het feit dat in volgende artikelen van de besluitwet, en namelijk in de artikelen 3, 6 en 8, slechts sprake is van koninklijke besluiten, de bevoegdheid van de Minister, bij art. 1 duidelijk bepaald, niet beperken kan; dat dit artikel insgelijks bepaalt dat de Minister de bevoegdheid van deze gewestelijke comités vaststelt;

Overwegende dat de bestreden beslissing slechts gewestelijke paritaire comités opricht; dat dit geschiedde op advies van het Nationaal Paritair Comité van de Steenkolenhandel; dat daaruit volgt dat de bepalingen van de besluitwet van 9 Juni 1945 in dit opzicht niet overtreden werden;

Overwegende, anderzijds, dat de verzoekster inroept dat het bestreden besluit, dat van organieke en reglementaire aard is, niet aan het beredeneerd advies van de afdeling wetgeving van de Raad van State onderworpen is geweest en dat dit verzuim de schending daartelt van een substantiële vorm, bedoeld bij het tweede lid van art. 2 van de wet van 23 December 1946;

Overwegende dat het bestreden besluit zich niet tot de benoeming van de leden van de gewestelijke comités beperkt; dat, ondermeer uit het art. 1 dat de gewestelijke paritaire comités opricht, en uit de artikelen 4 tot en met 12 die de samenstelling van het comité regelen, de duur van het mandaat der leden van de comités vaststellen, onverenigbaarheden bepalen, het bestaan van een vast bureau voorzien en in 't algemeen de werkzaamheden van dit organisme regelen, blijkt dat het bestreden besluit van organieke aard is; dat het aan het beredeneerd advies van de afdeling wetgeving van de Raad van State diende onderworpen; dat deze formaliteit van substantiële aard is en op

straf van nietigheid nageleefd dient te worden, tenzij de hoogdringendheid ingeroepen wordt; dat dit in het huidige geval niet geschiedde,

BESLUIT :

Artikel 1. — Het betreden besluit wordt vernietigd.

Artikel 2. — De betaling van het recht van 300 fr., wegens kosten, valt ten laste van de tegenpartij.

Artikel 3. — Het arrest zal op dezelfde wijze als het vernietigd besluit worden bekend gemaakt.

.....

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 25 April 1950.

Voorzitter : M. Vranckx (verslaggever).

Raadsheren : MM. Mast en Buch.

Advocaten : Mrs Dewinde en Van Leynseele.

1. **Rechtspleging. — Verzoekschrift. — Termijn. — Beroep tot nietigverklaring van een door de gouverneur in haar uitvoering geschorste beslissing van de gemeenteraad.**
2. **Openbare ambten. — Prioriteitswet 3 Augustus 1919 en 27 Mei 1947. — Behoud der wettelijke en reglementaire vereisten van zedelijkheid en achtbaarheid. — Rechten der benoemende overheid.**

1. *De termijn voor het indienen van het annulatieberoep tegen een door de gouverneur in haar uitvoering geschorste beslissing van de gemeenteraad begint slechts te lopen wanneer verzoeker kennis heeft gehad van de uitspraak van de Koning betreffende het door de gouverneur getroffen schorsingsbesluit, of desgevallend, wanneer hij kennis heeft gekregen van een brief waardoor hem vanwege de Minister van Binnenlandse Zaken wordt gemeld dat de bestreden beslissing haar uitwerking heeft gekregen en niet meer voor vernietiging vatbaar is.*
2. *De toepassing der prioriteitswet van 3 Augustus 1919 en 27 Mei 1947 verhindert niet dat de vereisten van zedelijkheid en achtbaarheid, door de wetten en reglementen gesteld, behouden blijven. De benoemende overheid is gerechtigd de kandidaten te weren die aan de voorwaarden niet voldoen, ook wanneer zij de wettelijke voorrechten kunnen inroepen.*

Bij de beoordeling of door een bepaald feit, waarvan het bestaan blijkt, de verzoeker opgehouden heeft van « onberispelijk gedrag, leven, zeden en burgertrouw » te zijn, mag de Raad van State zich niet in de plaats stellen van de administratieve overheid.

V... C... t/ Gemeenteraad Avelgem en Belgische Staat, Minister van Binnenlandse Zaken.

De Raad van State,

.....

Gezien het verzoekschrift dd. 27 Mei 1949;

.....

Overwegende dat het verzoek strekt tot de nietigverklaring van de beslissing dd. 25 November 1948 van de gemeenteraad van Avelgem, waarbij Duponcheel Pierre tot klerk werd benoemd; dat door verzoeker, die insgelijks zijn candidatuur voor deze betrekking had gesteld, wordt aangevoerd dat deze benoeming geschiedde in strijd met de prioriteitsrechten die hij

heeft laten gelden; dat het verzoek eveneens strekt tot « de vernietiging van het verzuim begaan door het Ministerie van Binnenlandse Zaken of door Zijne Excellentie de Heer Minister van Binnenlandse Zaken... welke de wettige termijn, voorzien door de wet, heeft laten verstrijken zonder de beraadslaging van de gemeenteraad van Avelgem dd. 25 November 1948 te vernietigen wegens miskenning der wet van 3 Augustus 1919 - 27 Mei 1947 op de prioriteitsrechten »;

Overwegende dat de eerste tegenpartij inroep dat het beroep tot nietigverklaring van de beslissing dd. 25 November 1948 van de gemeenteraad van Avelgem niet ontvankelijk is, om reden dat verzoeker zijn beroep tot nietigverklaring heeft ingediend na de termijn van zestig dagen, bepaald bij artikel 4 van het besluit van de Regent van 23 Augustus 1948 tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling administratie van de Raad van State; dat, volgens de eerste tegenpartij, bedoelde termijn ingaat met de dag waarop verzoeker van de bestreden beslissing kennis heeft gehad; dat verzoeker tegen dit middel van niet-ontvankelijkheid aanvoert dat deze beslissing van de gemeenteraad noch definitief, noch onherroepelijk was, daar zij een benoeming tot een bezoldigd openbaar ambt of betrekking betreft, welke, overeenkomstig artikel 11, § 2, van de wet van 21 Juli 1924, binnen de tien dagen ter goedkeuring moet overgemaakt worden aan de gouverneur der provincie die, op grond van artikel 86 van de gemeentewet, de uitvoering er van schorsen kan;

Overwegende dat, bij toepassing van het tweede lid van artikel 11 van de bij het besluit van de Regent dd. 19 Juni 1947 samengeordende wetten van 3 Augustus 1919 en 27 Mei 1947, de bestreden beslissing van de gemeenteraad werd bekendgemaakt aan de gouverneur der provincie West-Vlaanderen; dat, bij besluit dd. 31 December 1948 van de gouverneur, deze beslissing werd geschorst en in zitting van 14 Januari 1949 de Bestendige Deputatie der Provincie West-Vlaanderen dit schorsingsbesluit heeft gehandhaafd;

Overwegende dat verzoeker gerechtigd was het indienen van een beroep tot nietigverklaring bij de Raad van State uit te stellen tot na de uitspraak van de Koning betreffende het door de gouverneur getroffen schorsingsbesluit; dat de termijn, bedoeld bij artikel 4 van het besluit van de Regent dd. 23 Augustus 1948, slechts ingaat met de dag waarop verzoeker van deze uitspraak kennis heeft gehad;

Overwegende dat, tengevolge van het schorsingsbesluit van de gouverneur, het handhavingsbesluit van de Bestendige Deputatie en het door de gemeenteraad ingesteld beroep bij de Koning, de verzoeker gerechtigd is aan te voeren dat de door artikel 4 bedoelde termijn slechts begint te lopen wanneer de eindbeslissing is getroffen;

Overwegende dat door schrijven dd. 15 Juni 1949 de gouverneur aan het gemeentebestuur liet weten dat hij vanwege de Minister van Binnenlandse Zaken een schrijven had ontvangen volgens hetwelk de bestreden beslissing haar uitwerking mocht heben; dat verzoeker, van zijn kant, bij brief dd. 11 Mei 1949 gericht tot de Minister van Binnenlandse Zaken, verzocht om de beslissing te mogen kennen in zake de benoeming van P. Duponcheel tot klerk, waarop hem op 2 Juni 1949 werd geantwoord dat deze benoeming haar uitwerking had gekregen en niet meer voor vernietiging vatbaar was; dat bovenvermelde termijn voor indiening van het beroep tot nietigverklaring bij de Raad van State slechts ingaat met de dag waarop verzoeker van deze brief kennis heeft gehad, en het verzoek derhalve ontvankelijk is;

Overwegende dat de eerste tegenpartij de voorkeur

rechten van verzoeker niet betwist, maar verklaart dat de aanstelling van verzoeker als klerk aanstoot zou geven aan de nationale en vaderlandslievende gevoelens van de bevolking omdat verzoeker, nadat hij betrapt was bij een sluikslachting, vrijwillig naar Duitsland ging werken;

Overwegende dat artikel 9 van de bij besluit van de Regent dd. 19 Juni 1947 samengeordende wetten van 3 Augustus 1919 en 27 Mei 1947 bepaalt dat de vereisten van zedelijkheid en achtbaarheid, door de wetten en reglementen gesteld, behouden blijven; dat een der door de gemeenteraad gestelde voorwaarden voor het begeven der plaats, luidde: « van onberispelijk gedrag, leven, zeden en burgertrouw zijn en geen boetstraffelijke veroordeling opgelopen hebben »; dat de gemeente gerechtigd is de kandidaten te weren die aan deze voorwaarden niet voldoen, ook wanneer zij de wettelijke voorrechten kunnen invoeren;

Overwegende dat verzoeker aanvoert dat het feit, de vrijwillige arbeid in Duitsland, dat aanleiding gaf tot zijn uitsluiting, niet bestaat; dat hij als bewijs inroept de considerans van een beslissing dd. 2 Augustus 1949 van de controlecommissie voor de weggevoerden, zetelende te Brugge, die luidt als volgt: « Overwegende dat uit de bij het dossier gevoegde stukken en inzonderheid uit de stukken 10, 11 en 12, blijkt dat verzoeker zijn diensten niet uit zichzelf aan de vijand heeft aangeboden en derhalve niet met diegenen die, vrijwillig voor de vijand gewerkt hebbende, ingevolge artikel 3, 4°, van het voordeel der onderhavige besluit-wet worden uitgesloten, kan gelijkgesteld worden »;

Overwegende evenwel dat de laatste considerans van bovenvermelde beslissing de voorgaande aanvult als volgt: « Overwegende echter dat verzoeker, niet in uitvoering van een schriftelijk en formeel bevel van de vijand of zijn agenten tot verplichte arbeid in Duitsland gedwongen geweest zijnde, of door deze laatste niet weggevoerd geweest zijnde, zonder zich te hebben kunnen onttrekken aan deze bevelen, ... »;

Overwegende dat uit deze beslissing, en uit de andere overgelegde bescheiden, niet blijkt dat het ingeroepen feit niet bestaat, maar dat een uiteenlopende appreciatie van dit feit wordt gedaan; dat bij de beoordeling of door dit feit de verzoeker opgehouden heeft van « onberispelijk gedrag, leven, zeden en burgertrouw » te zijn, de Raad van State zich niet in de plaats mag stellen van de gemeenteraad van Avelgem; dat het verzoek derhalve ongegrond is;

Besluit :

Artikel 1. — Het verzoek wordt verworpen.

Artikel 2. — De betaling van het recht van driehonderd frank, wegens kosten, valt ten laste van de verzoeker.

.....

Vlaamse Juristen,

abonneert U

op het

“Rechtskundig Weekblad”

BURGERLIJKE RECHTBANK TE KORTRIJK

4 Mei 1950.

Voorzitter : M. de Necker.

Rechters : MM. Kerckhove en Dhanens.

Advocaten : Mrs. De Beukelaer (Gent) en
J. van den Berghe.

Adoptie. — Aard der adoptie-overeenkomst. — Weigering van bekrachtiging door de Rechtbank. — Wanneer is intrekking van de toestemming tot aanneming een onrechtmatige daad? — Verrijking zonder oorzaak. — Zaakwaarneming.

De aanneming van een kind is een aan bepaalde vormen onderworpen overeenkomst, die tot stand komt door de overeenstemmende wilsuiting van partijen, uitgedrukt voor de Vrederechter of Notaris, doch eerst vast en definitief is na bekrachtiging door de Rechtbank. Zij is dus een overeenkomst onder opschortende voorwaarde, zodat partijen « pendente conditione » geen verworven recht hebben en ieder van hen in Raadkamer nog kan verklaren, dat zij niet volhardt in de ten overstaan van Vrederecht of Notaris door haar geuite wil.

Met het oog op de bekrachtiging heeft de Rechtbank niet slechts na te gaan of de wettelijke formaliteiten en voorgeschreven vormen zijn in acht genomen, doch ook de « grond » van de aanneming te onderzoeken.

Zelfs indien een der partijen zich tegen de bekrachtiging verzet, mag de Rechtbank deze verlenen.

Het intrekken door een van partijen van haar toestemming tot aanneming kan als « fout » in de zin van art. 1382 B.W. worden aangemerkt en dus aanleiding geven tot een veroordeling tot schadevergoeding, wanneer dat intrekken geschiedt met boos opzet of met zodanige onvoorzichtigheid of gebrek aan voorzorg, dat zij aan de medecontractant een schade toebrengt, die een normaal en voorzichtig mens had kunnen vermijden. Indien hij, die kon verwachten, dat hij door een bepaald persoon zou geadopteerd worden, voor deze een jaar lang zonder loon gewerkt heeft, moet worden aangenomen, dat hij dit als tegenprestatie voor de door hem verwachte adoptatie beschouwde, daar het immers weinig waarschijnlijk is, dat hij zulks uit loutere vrijgevigheid zou hebben gedaan. Nu de bekrachtiging van de aanneming is uitgebleven, is deze prestatie zonder oorzaak en levert voor de bevoordeelde een verrijking zonder oorzaak op.

Verrijking zonder oorzaak is aanwezig, wanneer het vermogen van de een is vermeerderd, terwijl geen enkel rechtsfeit die vermeerdering wettigt en het vermogen van de andere ten bate van de een is verminderd.

Wanneer iemand ten behoeve van een ander uitgaven doet zonder daartoe last te hebben gekregen, kan een vergoedingsplicht van de aldus bevoordeelde bestaan, hetzij uit zaakwaarneming, hetzij uit verrijking zonder oorzaak.

Van Gheluwe t/ Decommere.

Overwegende dat de eis strekt : 1° tot terugbetaling van 229.213,40 fr., uitgave welke eisers gedaan hebben op aandringen van verweerder, en dewelke nu waardeeloos geworden is ten gevolge van het niet bekrachtigen door de Rechtbank van een aannemingsakte van eiser door verweerder;

2° tot betaling van 40.265 fr. dagloon voor de 325

dagen dat eerste eiser om wille der aanneming zonder enige vergoeding bij verweerder gewerkt heeft;

3° tot terugbetaling van 18.841,50 fr., uitgaven door eisers om dezelfde redenen bekostigd ten bate van verweerder.

I. In feite :

Overwegende dat bij notariële akte dd. 3 October 1948, verleden voor notaris Vandersloten, te St Maartens-Latem, verweerder verklaarde eisers als zijn beide kinderen aan te nemen, die ieder afzonderlijk aanvaardden en hun wederzijdse toestemming hiertoe gaven;

Dat bedongen werd dat de familienaam van de aannemende persoon zou worden toegevoegd aan de eigen naam van de aangenomen kinderen;

Overwegende dat op dezelfde dag, 3 October 1948, partijen Decommere en Van Gheluwe voor notaris Vandersloten verschenen en akte deden opmaken van de afstand door Decommere ten behoeve van Van Gheluwe van het recht tot natrekking, hem toegekend ingevolge de artt. 546, 551, 553 B.W., en van de toelating gegeven door Decommere aan Van Gheluwe om op zijn hoeve gebouwen op te trekken op eigen kosten, welke gebouwen de eigendom van bouwer zullen blijven;

Dat uitdrukkelijk gepreciseerd werd dat dit toegestaan werd, daar partij Van Gheluwe voornemens was zijn intrek te nemen bij partij Decommere, met de bedoeling om Decommere's eigendom gebouwen op te richten, bestemd tot varkenswekerij of dergelijke;

Overwegende dat op 18 October 1948 door avoué Smaghe rekwest ingediend werd tot bekrachtiging van de akte van aanneming, dit ten verzoeken van verweerder Decommere;

Overwegende dat bij vonnis van 25 Maart 1949, de Rechtbank van eerste aanleg te Kortrijk verklaarde : « De aanneming is niet bekrachtigd »;

Overwegende dat eiser, Van Gheluwe, reeds in de eerste dagen van October 1948 bouwstoffen aankocht voor het optrekken der gebouwen, welke hij gemachtigd was op te richten op Decommere's erf (stukken 8 en 9);

II. In rechte :

a) aangaande het eerste deel van de eis :

Overwegende dat het eerste deel van de eis zijn rechtsgrond vindt in art. 1382 B.W.;

Overwegende inderdaad dat eisers beweren dat, door te verklaren in de Raadkamer van de Rechtbank dat hij niet volhardde in zijn aanneming, verweerder ofwel een contractuele fout heeft begaan, door het plegen van contractbreuk, of ten minste een delictuele fout heeft begaan door het intrekken zijner toestemming in schadeberokkende voorwaarden, of op zijn minst een fout bedreven heeft door eisers te misleiden en hen te laten geloven dat de aanneming voltrokken was;

1° betreffende het eerste onderdeel :

Overwegende dat eisers beweren dat de aanneming volledig was door de gemeenschappelijke wilsuiting van partijen bij hun verschijning voor de notaris;

Dat de Rechtbank, met het oog op de bekrachtiging, alleenlijk moest nagaan of de hoofdzakelijke formaliteiten en vormen, voorzien op straf van nietigheid, nageleefd werden;

Dat verweerder door zijn akkoord in te trekken in de Raadkamer, toen hij daarvan niet meer vrij was, een fout begaan heeft, welke de weigering van bekrachtiging door de Rechtbank tot gevolg had;

Dat deze fout aan eisers schade berokkend heeft, welke verweerder moet herstellen;

Overwegende dat de aanneming een plechtige overeenkomst is;

Overwegende dat de overeenkomst tot stand komt door de overeenstemmende wilsuiting van partijen, uitgedrukt voor de Vrederechter of Notaris (R. P. D. B., T. I, v° adopt., bl. 187, n° 46; Aubry et Rau : Dr. Civ., T. IV, n° 559; Baudry-Lacantinerie : Dr. Civ., T. IV, n° 107; Auvry : l'Adopt., bl. 82);

Overwegende echter dat de aanneming maar vast en definitief is na de bekrachtiging van de overeenkomst door de Rechtbank, en, bij gemis aan overschrijving, deze geen uitwetsel heeft;

Overwegende dat de overeenkomst van aanneming dus onder schorsende voorwaarde gesloten wordt (R. P. D. B., v° adopt., bl. 187);

Overwegende derhalve dat partijen geen verworven recht hebben « pendente conditione », en nog in Raadkamer kunnen verklaren dat zij niet volharden in de wil door hen voor de notaris of vrederechter uitgedrukt;

Dat dit zo waar is dat, in geval van weigering van bekrachtiging, het beroep tegen het vonnis, om ontvankelijk te zijn, door beide, aannemer en aangenomene, gezamenlijk (conjointement) moet worden ingesteld;

Overwegende dat de Rechtbank met het oog op de homologatie of bekrachtiging niet alleen behoeft na te zien of al de wettelijke formaliteiten vervuld en de voorgeschreven vormen geëerbiedigd werden;

Dat blijkt uit de Parlementaire Bescheiden dat zij ook de grond mag onderzoeken, en, o.m. of aannemer een goede faam geniet, of de aanneming in hoofde van aannemer op rechtmatige gronden steunt en voordelig is voor de aangenomene (Auvray : de l'adoption, bl. 89; Parlem. Besch., Kamer van Volksvertegenw., jaar 1937, zitting 25 Febr. 1937, bl. 11);

Dat immers de verslaggever der commissie van Justitie zich als volgt uitdrukte : « Dans le régime » nouveau, moins encore que dans le régime ancien, « ce rôle ne devra être purement formel et en quelque » sorte automatique. L'art. 355 actuel exige que le » tribunal vérifie si toutes les conditions de la loi sont » remplies... »;

Overwegende dat eisers tevergeefs zouden beweren dat de fout van verweerder hierin bestaat, dat hij de bekrachtiging door de Rechtbank niet heeft aangevraagd, maar gedwarsboomd heeft;

Dat dit in strijd is met de gegevens van het dossier;

Overwegende immers dat enerzijds avoué Smaghe, handelend in opdracht van verweerder, reeds op 18 October — zijnde 15 dagen na het verlijden van de akte van aanneming — bij verzoek de Rechtbank om bekrachtiging verzocht; dat anderzijds de bekrachtiging krachtens art. 355 B.W. mag gevorderd worden door de meest gerede partij, zodat eisers ook bij machte waren de bekrachtigingsprocedure te vervolgen;

Dat dus de eis, in zover hij gegrond is op dit onderdeel, dient verworpen te worden;

2° betreffende het tweede onderdeel :

Overwegende dat eisers beweren dat verweerder zijn akkoord tot de aanneming ontijdig en in schade berokkenende voorwaarden, ingetrokken heeft, zodat hij daardoor een fout heeft begaan;

Overwegende dat zowel de bekrachtiging als de weigering van bekrachtiging, door de Rechtbank niet mogen gemotiveerd worden;

Dat dit natuurlijk niet wil zeggen dat er geen motieven moeten bestaan, maar wel dat deze in het belang van de intimiteit der gezinnen niet mogen worden veropenbaard;

Overwegende dat niettemin het onderzoek der zaak

in Raadkamer geschiedt (Aubry et Rau, Dr. Civ., T. VI, n° 557, bl. 122; Auvray: l'adopt., bl. 93);

Overwegende dat, ofschoon een partij zich verzet tegen de bekrachtiging, hetgeen het intrekken door haar van het gemeenschappelijk akkoord veronderstelt, de Rechtbank niettemin de aanneming zou mogen bekrachtigen (Montpellier, 9 Mei 1882; Siv. 1884, II, bl. 158); dat dit verzet door de Rechtbank alleen als een element, onder andere, zal worden aangezien bij het nemen van de beslissing;

Overwegende nochtans, dat het intrekken van het akkoord door een der partijen als een fout zal kunnen doorgaan en aanleiding geven tot schadevergoeding « ex delicto », wanneer dit intrekken gepaard gaat met zekere omstandigheden, onafhankelijk van het akkoord;

Dat dit het geval zijn zal, wanneer deze weigering geschiedt met kwaad opzet of met zulke onvoorzichtigheid of gebrek aan voorzorg, dat zij aan de mede-contractant een schade berokkent, welke, door een normaal voorzichtig mens kon worden vermeden;

Overwegende dat eisers beweren dat dit het geval is, daar verweerder zijn voornemen gewijzigd heeft zonder dat, sedert het verlijden van de akte van aanneming, enig feit was geschied, dat deze wijziging kon verklaren;

Overwegende dat verweerder hierop antwoordt dat deze wijziging te verklaren is door het feit, dat hij maar in Raadkamer op een vraag, door hem gesteld bij monde van de Heer Voorzitter, ingelicht werd, dat de aannemer wel zijn naam aan de aangenomen persoon schenken mag, terwijl de notaris hem in de mening had gelaten, dat zijn naam enkel aan de naam van de aangenomen persoon kon worden toegevoegd;

Overwegende dat dit waarschijnlijk schijnt;

Overwegende dat de akte van aanneming verleden werd op 3 October 1948, en de aannemer, verweerder Decommere, reeds op 18 October een rekwest tot bekrachtiging door zijn avoué deed indienen;

Overwegende dat de brief, uitgaande van notaris Vandersloten, dd. 3 April 1950, niet « in terminis » verzekert dat Decommere ingelicht werd nopens de mogelijkheid om aan de aangenomenen zijn naam te geven, in vervanging van hun naam, en dit, alhoewel de notaris door de brief van Decommere, hem op 28 Maart 1949, zijnde een jaar vroeger, gezonden, wist, dat deze vergissing de oorzaak was van verweerdens weigering;

Overwegende dat uit de brief van notaris Vandersloten, dd. 2-4-1949 blijkt dat deze de wetsbepalingen omtrent de aanneming van een kind aan Aimé Van Gheluwe heeft uiteengezet en de kwestie der namen met hem heeft besproken, en dat de notaris afwezig was bij het verlijden der akte;

Dat uit deze brief kan worden afgeleid dat de wettelijke modaliteiten aangaande de naam van aangenomene en aannemer niet speciaal werden uiteengezet;

Overwegende dat de aannemer, die in de raadkamer kennis kreeg van de mogelijkheid zijn naam over te zetten aan de aangenomene zonder koppeling van diens eigen naam, gerechtigd was zijn toestemming te herroepen;

Overwegende dat dit niet ontijdig of op onvoorzichtige wijze geschiedde, daar aannemer maar heeft kunnen handelen, toen hij op de hoogte gesteld werd van zijn rechten;

Dat dus dit tweede onderdeel van de eis van grond ontbloomt is;

3) Betreffende het derde onderdeel :

Overwegende dat eisers beweren dat zij door verweerder misleid waren, zodat zij, in de waan ver-

kerende dat de aanneming volmaakt was door het opmaken van de akte, onkosten hebben gemaakt, welke voor hen nu nutteloos geworden zijn;

Dat daardoor verweerder een fout « ex quasi delicto » heeft begaan, voor dewelke hij aansprakelijk moet worden gesteld;

Overwegende dat uit de bundel niet blijkt dat verweerder eisers zou bedrogen hebben of in de waan zou hebben gebracht, of zou hebben misleid, hetzij uitdrukkelijk, hetzij stilzwijgend, door zijn handelingen;

Overwegende dat eisers niet beweren dat verweerder te kwader trouw of onvoorzichtig zou gehandeld hebben door hen te laten of doen geloven dat met het verlijden van de akte de aanneming definitief was;

Dat wel integendeel uit de brief van de notaris d.d. 3-4-50 blijkt, dat de dag waarop de akten van aanneming en toelating tot bouwen werden getekend, ten kantore ophelderingen gegeven werden, zodat het uiterst onwaarschijnlijk voorkomt, dat eisers onwetend waren dat de akte van aanneming moest worden bekrachtigd door de rechtbank om definitief te zijn;

Overwegende dat de door verweerder aan eiser gegeven machtiging tot bouwen op zijn erf, geen valstrik kon zijn, vermits eiser kon afzien van bouwen tot na de bekrachtiging, zo hij dacht dat het bouwen van een varkensfokkerij in nauw verband stond met de aanneming en de exploitatie daarvan onmogelijk worden moest bij het uitblijven van de bekrachtiging der aanneming;

Dat men toch niet uit het oog verliezen mag, dat de door Van Gheluwe opgerichte gebouwen zijn eigendom blijven, en hij deze gebruiken mag; dat tot nu toe niets bewijst dat verweerder dit gebruik zou belemmeren of onmogelijk maken;

Overwegende dat eisers zeer onvoorzichtig geweest zijn, indien zij meenden dat de op te richten gebouwen maar nuttig konden zijn in geval van aanneming, daar de bekrachtiging altijd kon worden geweigerd door de rechtbank, en het hoger beroep desgevallend door beide partijen gezamenlijk moest worden ingesteld, zodat ten slotte de aanneming kon afhangen van verweerdens wil;

Overwegende dat dit onderdeel van de eis dus ook ongegrond is;

b) Aangaande het tweede deel van de eis :

Overwegende dat eiser Van Gheluwe beweert dat hij om wille van de hem beloofde aanneming bij verweerder 325 dagen gewerkt heeft, zonder enige vergoeding te ontvangen;

Overwegende dat verweerder betwist dat eiser van 27 April 1948 tot 17 Mei 1949 bij verweerder en voor hem gewerkt heeft;

Overwegende dat, mocht het bewezen zijn dat eiser werkelijk voor verweerder gewerkt heeft, kan aangenomen worden dat hij dit als een tegenprestatie aanzag voor de door hem verhoopte aanneming, daar het immers weinig waarschijnlijk is dat eiser uit loutere weldadigheid een jaar lang zijn werk zou hebben gepresteerd;

Overwegende dat tengevolge van het gemis aan bekrachtiging, deze prestaties zonder oorzaak worden en een verrijking zonder oorzaak uitmaken voor verweerder;

Dat er inderdaad verrijking zonder oorzaak is, wanneer er aangroei is van het patrimonium van de ene in afwezigheid van enig juridisch feit, waardoor deze dit aangroeien wettigen kan, (Verbr. 9-6-1950; J. T. 1950, bl. 256), en vermindering van het patrimonium van de andere ten bate van de eerste;

Overwegende dat eiser aanbod doet het door hem voorgehouden feit te bewijzen door alle rechtsmiddelen, getuigen inbegrepen;

Dat dit aanbod ontvankelijk, en ter zake dienend is;
c) aangaande het derde deel van de eis:

Overwegende dat eisers beweren dat zij uitgaven gedaan hebben voor verweerder;

Overwegende dat verweerder dit betwist;

Dat hij tegenwerpt dat deze minstens gedaan werden zonder opdracht of akkoord;

Overwegende dat eisers verzoeken dat zij zouden toegelaten worden door alle rechtsmiddelen te bewijzen dat zij werkelijk 18.841,50 fr. uitgaven hebben gedaan in verweerdere voordeel, en deze som hebben betaald;

Overwegende dat de afwezigheid van een opdracht niet noodzakelijk verweerder ontslaat van alle tussenkomst of verplichting tot vergoeding, daar in dit geval ofwel een waarneming buiten last ofwel een vrijkijking zonder oorzaak tot stand is kunnen komen;

Om deze redenen:

De Rechtbank, alle verdere of tegenstrijdige besluiten van de hand wijzende;

Verwerpt als ongegrond het eerste punt van de vordering betreffende de teruggave van 229.213,40 fr.;

En, vooraleer verdere uitspraak te doen ten gronde:

Laat aan eiser Van Gheluwe toe te bewijzen, door alle rechtsmiddelen, getuigen inbegrepen, dat hij werkelijk van 27 April 1948 tot 17 Mei 1949 bij verweerder en voor hem gewerkt heeft;

Laat aan eisers toe door dezelfde bewijsmiddelen te bewijzen, dat zij voor een som van 18.841,50 fr., uitgaven hebben gedaan en deze som werkelijk in het voordeel van verweerder hebben uitgegeven;

a) hetzij in opdracht van verweerder,

b) hetzij met kennis van verweerder en zonder opmerking of tegenkanting van zijnerwege,

c) ofwel dat door deze uitgaven het patrimonium van verweerder is aangegroeid voor een waarde van 18.841,50 frank;

Stelt de Heer Rechter Henderickx aan als rechter-commissaris voor het getuigenverhoor;

Kosten voorbehouden.

VREDEGERECHT TE ANDERLECHT

14 Juni 1950.

Rechter: M. R. Deckmyn.

Advocaten: Mrs. Steghers en Van Cauwelaert.

Gehuwde vrouw. — Onbekwaamheid. — In casu geen ongerechtvaardigde vrijkijking. — Buitengerechtelijke bekentenis.

De door een gehuwde vrouw zonder machtiging van haar man aangegane verbintenis kan vernietigd worden. In casu is geen der gevallen aanwezig waarin de vrouw bij uitzondering rechtsgeldig een verbintenis kan aangaan zonder maritale machtiging.

Aangezien de verplichting van de man om zijn vrouw levensonderhoud te verschaffen opgeschort was omdat de vrouw de echtelijke woning had verlaten, is de huwelijksgemeenschap of de man niet verrijkt doordat een ander persoon (in casu eiser) gedurende een bepaalde tijd kost en inwoning aan de vrouw heeft verschaft.

Indien de vrouw bij het aangaan der verbintenis geesteskrank ware geweest, zou die verbintenis nietig zijn.

Door buitengerechtelijke bekentenis bewezen feiten.

Thysmans t/ Van Malder.

Aangezien de vordering er toe strekt verweerders hoofdelijk te doen veroordelen een som van 1.625 fr. te betalen voor kost en inwoning van verweester bij eiser van 16 April 1949 af tot 6 Mei 1949;

Aangezien uit het afschrift van een strafbundel, door verweerders voorgebracht, blijkt dat, toen verweerder op het gunstig bericht van de gemeentelijke overheid zijn echtgenote, verweester, naar een rusthuis te Erps-Kwerbs wilde doen voeren, deze laatste uit het echtelijk huis wegliep om bij eiser te gaan verblijven, dat, toen eerste verweerder, vergezeld van twee verplegers van het Rode Kruis, zijn echtgenote dadelijk bij eiser ging halen, deze laatste verklaarde dat zij zijn huis niet zou verlaten, dat haar gezondheidstoestand aan de mishandelingen van verweerder te wijten was en dat hij verweerder in de volgende woorden in mora stelde zijn huis te verlaten: « Si vous ne partez pas, je vous jette de l'autre côté de la rue », waarop verweerder vertrok;

Aangezien het in deze omstandigheden gebeurde dat verweester drie weken bij eiser verbleef en thans de prijs van haar kost en inwoning bij hem geëist wordt;

Aangezien verweerders de vernietiging vragen van de verbintenis, die verweester aangegaan heeft door haar verblijf bij eiser;

Aangezien het niet te betwijfelen valt dat verweester, indien zij, zoals eiser beweert in een gezonde geestestoestand verkeerde, deze verbintenis zonder de machtiging van verweerder aangegaan heeft en dat enkel op grond van de ontstentenis van machtiging, deze verbintenis kan vernietigd worden. (De Page, droit civil t. II n° 7);

Aangezien inderdaad de gehuwde vrouw in principe, geen enkele rechtshandeling op geldige wijze kan verrichten en dus door haar handeling de gemeenschap van goederen en haar man niet kan binden zonder de uitdrukkelijke of stilzwijgende (zoals bij het huishoudelijk mandaat) machtiging van deze laatste (art. 217 B.W. Kluyskens, Burgerlijk Recht, deel II n° 411);

Aangezien noch de uitdrukkelijke noch de stilzwijgende machtiging van verweerder bestond, toen verweester tegenover eiser verbintenissen aanging betreffende de kost en inwoning, vermits verweerder zich beslist verzette tegen het verblijven van zijn echtgenote bij eiser;

Aangezien eiser opwerpt dat verweester door verweerder mishandeld werd;

Aangezien wel is waar de verplichting tot samenwonen van de vrouw met haar man tijdelijk opgeschort is, wanneer de veiligheid van de vrouw in gevaar gebracht wordt, evenals wanneer zij een eis tot echtscheiding instelt; in deze gevallen, kan de vrouw onderhoudsgeld van haar man vorderen en is zij rechtsbekwaam om verbintenissen aan te gaan zonder de machtiging van de man, doch enkel om in haar behoeften te voorzien. (Kluyskens Burgerlijk Recht, VII n° 384 — De Page, Droit Civil t. I n° 701 en 737 ter - 4°);

Aangezien nochtans verweerders stellig ontkennen dat verweester door verweerder mishandeld werd; daarbij biedt eiser niet aan de door hem aangevoerde mishandelingen te bewijzen;

Aangezien eiser niet bewijst dat de handeling van verweester behoort tot de uitzonderlijke wettelijke rechtshandelingen, die de gehuwde vrouw zonder maritale machtiging kan verrichten;

Aangezien eiser nog beweert dat verweerder in elk geval er toe verplicht is de kost en inwoning van verweerder te betalen omdat de gemeenschap van goederen en dus hijzelf zich onrechtvaardig en op zijn kosten verrijkt hebben;

Aangezien dit middel in rechte niet gegrond is;

Aangezien niet alle verrijkingen ten koste van een derde onwettig zijn. (De Page, Droit Civil t. III, n° 32 A);

Aangezien de plicht van hulp van verweerder jegens verweerder en bijgevolg de verplichting tot levensonderhoud opgeschort werd, toen zij het echtelijk dak verliet om bij eiser te gaan wonen. (De Page Droit Civil, t. I n° 545 bis);

Aangezien, toen eiser aan verweerder kost en inwoning verschafte, hij iets verrichtte dat verweerder niet meer verplicht was te verrichten jegens haar;

Aangezien de handeling van eiser dus geenszins de gemeenschap en evenmin verweerder verrijkt heeft; Aangezien, zelfs indien er verrijking bestaat, deze verrijking en rechtmatig en enkel theoretisch is, zodat eiser het door hem gegeven voordeel niet kan terugvorderen door middel van een actie « de in rem verso »;

Aangezien verweerder ook niet verplicht is de geëiste som te betalen in de veronderstelling dat, zoals verweerder beweert, verweerder geesteskrank was, toen zij bij eiser ging verblijven;

Aangezien in deze veronderstelling de verbintenissen van verweerder of nietig of vernietigbaar zijn, of beter nietig of vernietigd zijn doordat verweerders met recht de vernietiging vragen, zoals hierboven gezegd;

Aangezien eiser in deze veronderstelling ook niet het rechtsbeginsel van de ongerechtvaardigde verrijking ten koste van een derde kan invoeren, daar hij de verrijking, waarop hij zich beroept, aan verweerder niet rechtens kan opleggen;

Aangezien verweerders bij wijze van tegeneis de teruggave vorderen van de volgende zaken, die verweerder bij eiser met zich bracht: twee beddelakens, een kleed in blauwe wollen stof, een zwart zomerkleed, een zwart mantelpak, een witte en een groene jurk, een zwarte mantel, vier handdoeken, een paar slopen, allerhande vrouwengoed en private documenten;

Aangezien eiser, daaromtrent aangesproken (interpellé), op 14 April 1950 antwoordde dat hij onmiddellijk de klederen zou teruggeven;

Aangezien eiser heden beweert dat de lijst van deze zaken « niet met de werkelijkheid overeenkomt », aanbiedende terug te geven... datgene wat hij ontving, zonder nadere bepaling;

Aangezien eiser na de bekentenis, die zijn schrijven dd. 14 April 1950 bevat, niet gerechtigd is de tegeneis tot teruggave te betwisten;

Om deze redenen :

Beslissende op tegenspraak,

Zeggen de vordering niet gegrond, ontzeggen die aan eiser en veroordelen hem tot de proceskosten, belopende tot op heden 140 fr.;

En, uitspraak doende over de tegenvordering, verklaren deze gegrond en veroordelen dienvolgens partij Thysmans de hierboven vermelde kledingstukken en bescheiden dadelijk aan de echtgenoten Van Malder terug te geven en, bij gebreke dit te doen, veroordelen hem in dit geval en van nu af, een som van 7.500 fr., met de gerechtelijke intresten als vergoeding te betalen;

Veroordelen partij Thysmans tot de kosten van de tegenvordering.

Verklaren dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niet-teenstaande hoger beroep, behalve wat de kosten betreft.

BIBLIOGRAPHIE

BOULET Marg. — *Questiones Johannis Galli.* — Bibliothèque des Ecoles françaises d'Athènes et de Rome, fasc. 156. Parijs, E. de Bocard, 1944, 560 p.

In de chaotische jaren van de derde phase uit de Honderdjarige oorlog, toen Karel VI krankzinnig was, de Bourguignons en de Armagnacs elkaar de macht betwisten, terwijl de pest, boerenopstanden en de Engelse legers Frankrijk verzwakten en uiteenrukten, schreef Jean le Coq, een groot advocaat van de Parijse balie, zijn *Questiones*. Bedoeld als een rechterlijke kroniek, zonder hoogvliegerij, met nederige nota's, tot persoonlijke doeleinden gehouden, ten einde beter de belangen van zijn cliënten te kunnen op zich nemen, volgde hij gedurende de laatste twintig jaren de zittingen van het Parlement de Paris. Onafhankelijk van de revolutionaire en militaire gebeurtenissen, die het leliekoninkrijk verscheurden, kende deze *avocat du roy* slechts één vorst, zijn meester, hij zij wijs of krankzinnig, Karel V of Karel VI. Zeer bedreven in het Romeinse en in het kanonieke recht, vooral sterk in de praktijk der legisten, schreef Jean le Coq een boek, dat een gelukkige « carrière » mocht beleven. Het staat vast dat hij zijn *Questiones* niet schreef om gepubliceerd te worden, en nochtans kende het boek negen uitgaven, waarvan de laatste verzorgd werd door de beroemde Charles du Moulin. Zij vormen aldus de beste inleiding tot de Franse arrestenliteratuur en haar invloed was zo groot dat zij vóór de Parlementen nog driehonderd jaren na hun redactie voortdurend worden aangehaald.

Mej. Marg. Boulet onderzocht, vóór de verzorgde commentarierende publicatie van deze belangrijke *Questiones*, de oorzaken van dit succes en zij heeft zeer duidelijk de invloed ervan onderlijnd.

De *Questiones* zelf bevatten 429 rechtspunten, waarvan de meesten door het Parlement de Paris werden uitgesproken, de meeste in het specifiek Latijn der 14e eeuw, enkele in het Frans.

Aan de hand dezer *Questiones* heeft de auteur een breed overzicht geschilderd over de rechtspraak der 14e eeuw: de openbare instellingen, de koninklijke macht, de administratieve en de rechterlijke inrichting, de Stijl van het Parlement: de inleiding van het proces, de bewijzen en de pleidooien, de vonnissen en de rechtsmiddelen, de criminele procedure. Maar ook het privaatrecht met zijn personen-, zaken- en verbintenissenrecht kan men uit de *Questiones* leren.

De *Questiones Johannis Galli* vormen alzo het getuigenis van de blijvende waarde van het recht op een ogenblik waar men alleen maar de echo's waarneemt van een der meest troebele eeuwen uit de Europese geschiedenis. Mej. Boulet dient gelukgewenst met deze wetenschappelijke zeer verantwoorde uitgave van dit uiterst belangrijke praktijkboek.

L. Th. Maes.

Carl SCHMITT : *Ex Captivitate Salus*. Erfahrungen der Zeit 1945/1947. - Köln, Greven Verlag, 1950, blz. 95.

In de door het Rechtskundig Weekblad uitgegeven « Vlaamsche Rechtskundige Bibliotheek » verscheen in 1933 een boek van Victor Leemans: « Carl Schmitt - Bijdrage tot de sociologie van Staat en Politiek », voorzien van een opmerkenswaardige inleiding van de hand van Mr René Victor. Het lijkt geen twijfel, dat het toen reeds omvangrijke werk van Carl Schmitt — een der scherpste denkers over staat en recht en een der

beste kenners van het volkenrecht — in bredere kringen van Vlaanderen bekend is geworden. Zijn geschriften (ook de latere) — zoals o.a. Politische Romantiek, Die Diktatur, Politische Theologie, Verfassungslehre, Legalität und Legitimität, Der Begriff des Politischen, Der Leviathan in der Statslehre des Thomas Hobbes, Die Wendung zum diskriminerenden Kriegsbegriff, Ueber die drei Arten des rechtswissenschaftlichen Denkens — hebben onmiskenbaar het politieke en juridische denken van talrijke jongeren in ons land — en ook in andere landen, zoals Frankrijk, Italië en Spanje — beïnvloed. Zulks is niet te verwonderen; geen jurist, hij weze jong of oud, voor- of tegenstander, ontkomt aan de charme van Schmitt's heldere, prachtige taal en wordt niet getroffen door zijn scherpe dialectiek, zijn tot in de kern doordringende analyse van en zijn onmeedogende kritiek op instellingen en begrippen én door zijn grote wetenschap. In zijn inleiding tot het boek van Leemans getuigde Mr Victor: «Al behoor ik tot diegenen, die tegenover de resultaten van Carl Schmitt staan met het grootste voorbehoud, die het begrip der soevereiniteit, zooals het door hem is uitgewerkt, vreezen, die sceptisch staan tegenover zijn «politische Theologie» en zijn «begrip van het politieke» bepaald gevaarlijk achten, toch getuig ik gaarne, dat weinig schrijvers mij evenzeer hebben gepassioneerd en dat Carl Schmitt meer dan wie ook mij heeft doen doordringen tot in de diepste verborgenheden van het staatsleven. Zijn genialiteit schudt op vervaarlijke wijze de pijlers van vele gevestigde overtuigingen en ieder die denkt over staat en recht heeft tot plicht tegenover hem stelling te nemen».

Het onderhavige boekje — dat weldra luidens de aankondiging van de uitgever gevolgd wordt door «Der Nomos der Erde im Völkerrecht des Jus Publicum Europaeum» en «Donoso Cortés in gesamt-europäischer Interpretation» — is voor zover bekend de eerste na-oorlogse publicatie van Schmitt in Duitsland. Daarin zijn zes in de gevangenis geschreven opstellen opgenomen benevens een gedicht: «Gesang des Sechzigjährigen». Het is niet doenlijk hier op de inhoud en strekking daarvan in te gaan; reeds de titels — Gespräch mit Eduard Spranger; Antwortende Bemerkungen zu einem Rundfunkvortrag von Karl Mannheim; Historiographie in Nuce; Alexis de Tocqueville; Zwei Gräber; Ex Captivitate Salus; Weisheit der Zelle; — wijzen aan hoe verscheiden deze opstellen zijn. Klaarblijkelijk werden zij, na zijn invrijheidstelling, in de eerste plaats uitgegeven «weil ich einigen verstorbenen Freunden ein Wort nachrufen will, solange ich selber noch in den Fängen dieses irdischen Lebens sitze; weil ich einigen lebenden Freunden, von denen ich getrennt bin, und treuen Schülern in allen Ländern ein Zeichen geben möchte...» (blz. 77-78). Maar ook voor vroegere tegenstanders is dit geschrift belangrijk omdat hierin de mens en de geleerde zijn geestelijk en wetenschappelijk standpunt bepaalt en het even strijdbaar en scherp als vroeger verdedigt.

B.

OLIVECRONA Karl. — *Three essays in Roman Law.*
— Ejnar Munksgaard, Copenhagen, 1949, 92 p.

De Lunder rechtshistoricus, Karl Olivecrona, die reeds in 1939 zijn *Law as fact* in het Engels publiceerde, en in het Duits *Das Werden eines Königs nach alt-schwedischem Recht* in het licht gaf, liet in 1949 in het Engels een drietal belangrijke romanistische studies bundelen.

In de voornaamste, *Corporations as universitates* (p. 5-42) verwerpt hij de fictietheorie, evenals de theorie van de medeïgendom. In waarheid is de corpo-

ratie een *corpus* in de stoïcijnse betekenis: elk gedeelte — zoals de legioensoldaat en de burger ener natie — behoudt haar eigen *species*, maar het geheel vormt een *universitas*, van de delen onderscheiden.

In *Dig. 47, 2, 21, Some questions concerning furtum* (p. 43-51) vindt men het *corpus ex distantibus*.

In *The Acquisition of Possession* (p. 52-86) wordt onderscheid gemaakt tussen het *animus* en het *corpus* bij het verwerven van het bezit.

Men zal opwerpen dat de door Olivecrona voorgestelde suggesties het juridisch probleem niet oplossen. Deze reeds vroeger in het Zweeds en in moeilijk toegankelijke publicaties verschenen studies zijn echter van aard om aan de romanisten, de wijsgeren en de psychologen van het Westen grote diensten te bewijzen.

L. Th. Maes.

RECHTSHISTORISCHE TIJDSCHRIFTEN

1. Frankrijk :

De 28e jaargang der vierde reeks van de *Revue Historique de Droit Français et Etranger* bracht in zijn tweede aflevering (Parijs, 1950) het vervolg van het artikel van André Magdelain: «Jus respondendi» (p. 157-182), en een korte nota van Maxime Lemosse: «A propos de la «laudatio dote en Turie» (p. 251-255). Op het gebied van het Franse gewoonterecht publiceert het tijdschrift een belangrijk stuk van M. R. Besnier over een nieuw systeem van bewijzen ten tijde der Normandische coutumiers, getiteld «Inquisitiones et recognitiones» (p. 182-212). Jean Villain bestudeert de afschaffing van de solidaire strafuitgifte, opgelegd bij niet-betaling der grondbelasting door een gemeente, parochie of gemeenschap (p. 236-250 «L'abolition de la solidarité»). Roger Grand behandelt de juridische en diplomatieke problemen, die ontstonden «Autour du contrat de mariage de Charles VIII et d'Anne de Bretagne» (p. 256-264). Op het terrein van het niet-Franse gewoonterecht onderzoekt Robert Lingat een probleem uit het oud-Siamese recht, waarvan de officiële documenten in 1716 bij de vernieling van hun hoofdstad, Aythia, door de Birmanen, verloren gingen: «Les origines du prêt à intérêt au Siam» (p. 213-235). Eindelijk onderwierp Adam Vetulani aan een kritisch onderzoek een in 1885 te Padua ontdekt interessant document uit de Romeins rechtelijke literatuur van het einde der 12e eeuw, getiteld: «Libellus accusationis Johannis Basiani de Cremona» (p. 264-269).

* * *

In de derde aflevering van dit tijdschrift begint G. Gardascia een uitgebreide studie over «L'apparition dans le droit des classes d'Honestiores et d'Humiliores» (p. 305-337). A. Philipsborn publiceert een korte nota over «L'abandon des esclaves malades au temps de l'empereur Claude et au temps de Justinien» (p. 402-403), terwijl Em. Demougeot een interessante studie titelde «Sur les lois du 15 novembre 407», betrekking hebben op een reeks maatregelen door Stilico genomen tegen ketteren en heidenen, en ten voordele van de rechten van de Kerk (p. 403-412). Op het gebied van het Franse gewoonterecht ontleedt Hubert Richardot «Quelques textes sur la reprise de censive de fief» (p. 338-350) en André Bossuet onderzoekt de financiële maatregelen welke genomen werden door de connétable Bernard d'Armagnac, welke in het begin der 15e eeuw, tijdens de meest dramatische periode van de Honderdjarige Oorlog, de misnoegdheid van een groot deel der Parijse burgerij ver-

wekten. (Etude sur les emprunts royaux au début du XVme siècle. La politique financière du connétable Bernard d'Armagnac (1416-1418) » (p. 351-371). Van zijn kant maakt M. Antoine een zitting van de geheime Staatsraad onder de regering van Lodewijk XV, op 22 December 1766, bekend betreffende een Bretoense « fronde » (Une séance royale au Conseil d'Etat privé sous le règne de Louis XV) (p. 413-425). Ter gelegenheid van de viering van het 150-jarig bestaan van de Grondwet van het jaar VIII, waarbij de Franse Conseil d'Etat werd opgericht, maakte raadsheer Tony Chauvel het bilan op van « Ce que le Conseil d'Etat doit au passé » (p. 426-431). Op het gebied van het niet-Franse recht publiceerde L. Th. Maes een tamelijk uitvoerige studie over « La peine de mort dans le droit criminel de Malines » (p. 372-401). Een aantal boekbesprekingen en interessante kronieken maken van de Revue Historique de Droit Français et Etranger het toonaangevende Franse rechtshistorische tijdschrift.

* * *

Van zijn kant publiceerde de « Société pour l'Histoire du Droit et des Institutions des anciens pays bourguignons, comtois et romands » te Dijon zijn 12e Mémoires (1948-1949). Het is een verzorgd boekdeel geworden van 310 blz., grotendeels gewijd aan de studie van de adelstand in Romaans Zwitserland (artikels van M. Chapuis, B. de Vevey, W. A. Liebeskind en L. Junod), en in Franche-Comté (artikels van J. Brelot, G. Chevrier, B. Berthet, A. Colombet en J. Richard). Verder bevat het een 17-tal andere studies, waaronder wij o.m. noteren L. Follet, *le contraste juridique entre Bourgogne et Savoie au sujet de la mainmorte seigneuriale* (p. 117-140), G. Chevrier, *Remarques sur l'évolution du testament dans le duché de Bourgogne, du XIVe à la fin du XVIe siècle* (p. 159-180), F. Dumont, *L'administration bourguignonne au XVIIe siècle* (p. 181-186), R. Mercier, *Le duel judiciaire ou « jugement de Dieu » en Bourgondie-*

Romandie (p. 207-216), G. Chevrier, *Contribution à l'étude de l'acte à cause de mort au moyen âge* (p. 217-244) en J. Maillet, *La fente en droit successoral bourguignon* (p. 267-274). In een kroniek komen de samenvattingen of de integrale teksten voor van de op de congressen te Roanne (1947) en Auxerre (1948) gehouden referaten.

2. Duitsland :

Het Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte, Germanistische Abteilung heeft met zijn 67e boekdeel in 1950 opnieuw het bewijs geleverd van het terug « herantreten » van de Duitse rechtshistorische wetenschap. De inhoud ervan is zo belangrijk dat het wel de moeite loont er de opgave van te geven : Beyerle, Fr., *Die Frühgeschichte des westgotischen Gesetzgebung* (p. 1-33); F. Genzmer, *Die Germanische Sippe als Rechtsgebilde* (p. 34-49); H. Fehr, *Tod und Teufel im alten Recht* (p. 50-75); H. Mitteis, *Politische Verträge im Mittelalter* (p. 76-140); H. Planitz, *Zur Geschichte des städtischen Meliorats* (p. 141-175); H. E. Feine, *Die Territorialbildung der Habsburger im deutschen Südwesten vornehmlich im späten Mittelalter* (p. 176-308); W. Ohnsorge, *Das Mitkaisertum in der abendländischen Geschichte des früheren Mittelalters* (p. 309-335); H. Conrad, *Die Grundlegung der modernen Zivilehe durch die französische Revolution* (p. 336-372); B. Rehfeldt, *Die Vergeistigung des Rechtes* (p. 373-393); K. Haff, *Der freie Bergbauer als Staatsgründer* (p. 394-406); B. Schreyer, *Zum Begriff des Designation bei Widukind* (p. 407-415); G. Buchda, *Zur Geschichte des hallischen Schöppenstuhls* (p. 416-440); Fr. Klein-Bruchschwager, *Jahr und Tag* (p. 441-446). Een uitgebreide reeks boekbesprekingen, een zestal in « memoriam's », waaronder vooral die voor Claudius Freiherr von Schwerrin, Adolf Zycha en Paul Puntchart dienen gereleveerd, sluiten dit belangrijk boekdeel.

HELDENHULDE OP HET GERECHTSHOF TE HASSELT

Onthulling van twee gedenkplaten ter herdenking van de Heer Substituut Leon Leynen en de Heer Vrederechter Pierre Frère

Op Zaterdag 4 November werden er te Hasselt, op het Gerechtshof, twee gedenkplaten onthuld om de nagedachtenis in herinnering te brengen van de politieke gevangene, de heer substituut Leon Leynen, bezweken in het Duitse kamp te Gross-Rosen in Februari 1945, en van de heer Vrederechter Pierre Frère, laffelijk vermoord bij hem aan huis, op 13 Juli 1944.

Talrijk en voornaam waren de aanwezigen. Gans de rechterlijke wereld, met de heer Minister van Justitie, de heer Eerste-Voorzitter en de heer Procureur-Generaal van het Hof van Beroep aan het hoofd, waren er tegenwoordig; de Rechtbank en de Balie van Hasselt en Tongeren haast voltallig; de heer Gouverneur met de heren Bestendige Afgevaardigden. Ook Monseigneur Van Wayenbergh, de Rector-Magnificus der Universiteit van Leuven, een persoonlijke vriend van de heer Leynen, had er aan gehouden de plechtigheid door zijn aanwezigheid op te luisteren. Monseigneur Broeckx eveneens, de geestelijke, wereldlijke en militaire overheid der stad, gans het personeel van Griffie en Parket, benevens de talrijke bloedverwanten, vrienden en kennissen verdrongen zich in de ruime zittingszaal, waar het woord beurtelings gevoerd werd door de heer Bijvoet, Voorzitter der Recht-

bank; de heer Massa, Procureur des Konings; de heer O. Mestdach, Voorzitter van de Vrederechtersbond van het Rijk, en de heer advocaat Jan Gruyters, stafhouder der Balie.

De roerende toespraak van de heer Voorzitter, die wij gelukkig zijn hier te kunnen weergeven, geeft de lezers een gedacht van de indrukwekkende stemming waarin al de aanwezigen verkeerden.

* * *

*Rede uitgesproken door de Heer BYVOET,
Voorzitter der Rechtbank van Hasselt,
ter herdenking van Substituut Leynen.*

Innige deelneming, gevoelens van oprecht medelijden : hoe dikwijls worden deze woorden gebruikt zonder de ware betekenis er van te doorgronden. Innige deelneming : wij beseffen uw droefheid, wij treuren met U mee, laat ons toe een deel van uw lijden over te nemen opdat daardoor uw smart enigermate verlicht worde; medelijden : samen met U lijden wij, én omdat U lijdt, én omdat wij eveneens voelen wat U tot droefheid stemt.

Deze dubbele reden tot medelijden veroorzaakt door

het smartelijk verscheiden van hen, wier nagedachtenis wij thans huldigen, het treuren om U en met U, achtbare bloedverwanten der duurzame gevallenen, om U en met U, vaderlandslievende burgers, hier aanwezig, meestal vrienden en kennissen en zonder uitzondering bewonderaars van beide slachtoffers, dit dubbel lijden grijpt ons nog steeds aan, telkens ons de lange lijdensweg van de ene, de laatste onmenselijke levensstonen van de andere voor de geest komen; dan bloedt opnieuw de wonde in ons hart, beleven wij weer de prangende beklemming die hun marteldood bij ons naliet, doch tevens voelen wij ons moedig en fier omdat het «pulcher est pro patria mori», omdat hun offer, ook in ons, gevoelens van ware vaderlandsliefde opwekt.

De Rechtbank te Hasselt bracht ruimschoots haar toel aan het bloedig monster dat in een goed kwart-eeuw ons geliefd vaderland tot tweemaal toe teisterde.

Een Substituut-Procureur, de heer Leon Leynen, die, het gevaar bewust, zijn offer bereidwillig bracht; een Vrederechter, de heer Pierre Frère, die, bij wraakneming, midden in de nacht onder het moorddadig lood der ontrouwen viel.

Vergeten wij daarenboven niet de twee jeugdige zonen van onze trouwe bode en zijn echtgenote, die, zonder afscheidsgroet, onverwachts en zonder reden werden opgeleid en nooit meer weerkeerden.

Mij is de eervolle taak opgedragen de nagedachtenis te commemoreren van onze beminde Substituut Mr. Leon Leynen.

Geboren te Hasselt, op 23 Augustus 1909, was hij amper 30 jaar toen de oorlog uitbrak. Hij behoorde tot een der vooraanstaande families der stad, alom geacht en geprezen. Rijk begaafd, vriendelijk en gulhartig, genoot hij eenieders vertrouwen en werd eenieders lieveling. Door de fortuin begunstigd, vertroeteld door de natuur, kon hij zich naar hartelust die weelde verschaffen die doorgaans afgunst wekt, doch die hem door gans de bevolking van harte gegund werd.

Ik herinner mij steeds met welgevallen de morgen-groet die hij me op een Zondag in de vroege Zomer 1941 op het buitengoed Vroonen te Kiewit bracht. Van op de hoogte van de terrasse zagen wij, mijn vrouw en ik, door de lange dreef een ruiter in flinke draf op ons afkomen. Jeugd en wilskracht, leven en zon, glommen om hem heen, een frisse geur van morgendauw, van loof en groen, deed hart en ziel verademen.

Opgewekt hielden wij een ochtend-vriendenkoutje waarvan de gedachte aan oorlog niet eens de vredige atmosfeer vertroefde. Daar vernam ik dat onze jonge Substituut bezielde was door een hartstocht die ook ik zelf best aanvoel en voor edel houd. In het park van dit jachtslot leidde ons gesprek ons van lieverlede naar jachtavonturen en naar de driedubbele reeks trofeeën van reeën en hertenkoppen die, ten huize Leynen, de wanden van zijn gezellige jonksmanskamer versierden samen met panopies en merkwaardige verzamelingen van allerhande boeken over jacht, in allerhande talen geschreven. De goedige papa Leynen, zó fier op zijn zoon, de handige jager, heeft mij naderhand meer dan eens rondgeleid in dit jachtmuseum en in gezellig samenzijn de jachtavonturen in «hoogzits» of «Pirsch» door zijn zoon in wildrijke Europese landen meegemaakt, breedvoerig verhaald.

Wie kon op dat ogenblik vermoeden dat een zo blij, gezond en veelbelovend leven, een zo pijnlijk en barbaars verloop zou kennen.

Zijn stage als advocaat, begonnen de 25 Juli 1934, had hij grotendeels beëindigd te Verviers, bij zijn patroon Mter Bolland. Samen met de studie van het recht werd hem zó de gelegenheid geboden zich in de Franse, en Duitse taal te bekwamen. Hij voleindigde zijn stage met

een inschrijving op het Parket hier te Hasselt waar hij de strafrechterlijke onderzoeken leerde leiden en op die wijze veel mensenkennis opdeed. Reeds op 30 Juni 1938 werd hij aan de rechtbank alhier tot plaatsvervangend rechter benoemd en schier dagelijks werd er, om de zetel samen te stellen, beroep gedaan op zijn offervaardigheid. Ondertussen was de grootnijverheid, op de hoogte van zijn onderlegdheid in talen en rechtszaken, er in geslaagd hem te bewegen om, als rechtskundig adviseur, zijn zeer gewaardeerde kennis ten dienste te stellen van het Limburgs kolenbekken te Waterschei alwaar hij, dag-in, dag-uit, door de heer Nestor Fontaine, de bekwame en rusteloze Directeur-Gérant van de koolmijn André Dumont, onverpoosd in beslag genomen werd. Nadat het hem mogelijk was geweest op deze wijze zijn natuurlijke aanleg en zijn rijke begaafdheden veelzijdig te ontwikkelen, stond hij plots voor de keuze tussen grootnijverheid of rechterlijke wereld. Dank zij de heer Procureur-Generaal te Luik, die hem een schitterende toekomst voorspelde, haalde de gehechtheid aan de magistratuur de bovenhand en werd hij, tot algemene tevredenheid van zijn Collega's, terug in de rechterlijke arena geloodst. Ik had het geluk de hand op de aanbeveling ten gunste van de heer Leynen te kunnen leggen, destijds door het hoofd van de Dienst uitgebracht.

«Persoonlijk heb ik kunnen vaststellen,» zo luidt zij, «dat de heer Leynen zeer werkzaam is, dat hij gezond verstand en juridische zin heeft. Wat bij hem het meest treft, is dat hij de zaken, zonder de minste schijn van vooroordeel, weet te beoordelen. Immer neemt hij die beslissing welke hem ingegeven wordt door de gerechtigheid, gevoel dat bij hem diep is ingeworteld. Hij heeft mij prachtig bijgestaan tijdens zijn delegatie als Substituut op een ogenblik waarop, door het stijgend aantal processen-verbaal in zake ravitailering, het werk op de Parketten haast niet meer bij te houden was. De heer Procureur-Generaal, Paul Leclercq, zei in een zijner mercurialen dat de Magistratuur een roeping is. Ik meen te mogen verzekeren dat Mijnheer Leynen deze roeping heeft. Alhoewel uiterst welstellend, leidt hij een zeer eenvoudige, zelfs wat puriteinse levenswandel. Hij is zeer bescheiden en door en door eerlijk.»

Sindsdien heeft hij al zijn heerlijke gaven van hart en geest volledig kunnen aanwenden voor klein en groot, tot algehele tevredenheid van zijn oversten in de rechtsmacht. Een schitterende toekomst lag also voor hem open dank zij zijn schrandere geest, zijn veelzijdig talent, zijn grondige rechts- en taalkundige onderlegdheid, gepaard met diepe kennis van mensen en zaken.

29ste Juli 1943, «lacrimosa dies illa». Hier op dit gerechtshof, waar buiten de enkele zittingen van de Duitse krijgsraad, geen spoor van de bezetting te ontdekken was, in de burelen van het Parket, werd de hand gelegd op één der meest belovende magistraten die België ooit kende.

Te tien uur 's morgens, in volle arbeid, werd hij door twee feldgendarmen opgeëist en weggevoerd. Schijnbaar gans gerust stapte hij met hen op en niets in hem verried het besef dat op die stond zijn toekomstplannen, zijn levensdroom voor altijd ineenstortten, zijn jeugd en zijn leven waren opgeofferd, zijn taak volbracht en zijn lot bezegeld.

Buiten hem en de vertrouwden in de dienst Luc-Marc, wist niemand iets af van zijn gevaarlijke bemoeiingen, zelfs zijn naaste familieleden, zijn intiemste vrienden getuigden in geweten, dat hem niets ten laste kon worden gelegd en het ongetwijfeld om een vergissing ging die, na enkele dagen, zou hersteld zijn.

Helaas! de dagen verrylogen, zijn terugkomst werd

steeds met een meer beklemd hart verbeid, totdat de mare ons toekwam dat hij zich met spionnagedienst had bezig gehouden; dat hij, om de aanhouding van anderen te voorkomen, alle schuld op zich had genomen en een terdoodveroordeling vast stond.

Thans weten wij bepaald welk verloop het onderzoek genomen had, omdat hij naderhand zijn wedervaren heeft kunnen bekend maken aan een zijner lotgenoten, lid van dezelfde dienst, die enkele weken na hem eveneens opgeleid werd en met hem de lange lijdensweg van kamp tot kamp meemaakte. De heer René Minten, thans provinciaal raadslid, heeft mij verzocht uit zijn naam en uit die van nog enkele overlevenden der 16 Limburgse leden van zijn groep, hier te willen verklaren dat hij zich eerbiedig en dankbaar aansluit bij de rouwhulde die heden door het Hasseltse Gerecht aan zijn betreunde makker en onverschrokken gewestelijke dienstoverste, gebracht wordt.

Diep ontroerd heeft hij mij een tafereel opgehangen van de folteringen door Mijnheer Leynen op de Citadel te Luik doorstaan tijdens het maandenlang streng onderzoek dat hem werd afgenomen. Tot aan hem, wegens de aangeslagene dokumenten, was alles gekend, doch de schakel die hij vormde brak met hem af en zijn mond, spijs alles, — en alles is veel, — is stom gebleven en zijn geheim over verdere medeplichtigen werd met hem, te Gross-Rosen, voor altijd bedolven.

Zulke manmoedige houding waarop het onderzoek spaak liep, leidde natuurlijk tot de doodstraf en pijnlijk moet het voorgevoel geweest zijn dat het hier te Hasselt was, waarheen vanuit Antwerpen de dossiers der 16 Luc-Marc-plichtigen gestuurd werden, hier te Hasselt, zijn geboorteplaats, dat het vonnis zou geveld en voltrokken worden.

Dank zij de machtige voorspraak, ten allen kante uitgebracht, kon plots de steven gewend worden en werd de einduitspraak verdaagd. Op Goede Vrijdag 1943 vernamen zij, wier lot reeds bezegeld was, dat hun dossier naar Duitsland gezonden was.

Uitstel bracht hoop en leven, de enige kans om aan de dood te ontsnappen.

Tot dan toe hadden zich hoge invloeden doen gelden, hetzij om de straf te milderen, hetzij om het voltrekken van het doodvonnis te voorkomen. Ook de rechtbank alhier had zich niet onbetuigd gelaten; bij de militaire overheden had zij haar Substituut doen kennen als een man die door zijn begaafdheid, gepaard met een onbegrensde offervaarigheid, ongetwijfeld geroepen was om een leidende plaats in de samenleving te bekleden.

« De brief, » zo schreef mij op 9 November 1943 de heer Hayoit de Termicourt, Advocaat-Generaal bij het Hof van Verbreking, « die U en uwe Collega's aan de bezettende overheid hebt verzonden, is tevens roerend en zeer waardig. Ik zelf zal al het mogelijke doen om een verzachting van het lot van de heer Leynen te bekomen en zoveel mogelijk zijn verdediging te verzekeren »; terwijl onze geachte heer Gouverneur mij verzocht nog een tweede verzoekschrift bij de Duitse Overheid in te dienen, langs dezelfde weg als de eerste, en er hem een afschrift van te doen geworden om, samen met een verzoekschrift van de familie, nog langs een andere weg ons gemeenschappelijk doel te bereiken.

Te Brussel echter in het kabinet van de hoogst verdienstelijke heer Advocaat Eyckhoff, de machtige bemiddelaar tussen Belgische Gevangenen en Duitse Overheid, viel de beslissing, van dan af alle mogelijke invloeden in het werk te stellen om de dossiers naar Duitsland te doen verzenden. Onmiddellijk gingen alsdan via Fontaine, via Verwilghen, via Arnaldsteen, via Dyckmans, Procureur te Antwerpen en nog van zovele anderen, een stroming uit in de richting van dit op nieuw beoogd doel, langs Prinsen en Princessen, langs

de hoogste wereldlijke en geestelijke machten, zelfs door bemiddeling van onze verdienstelijke Koningin-Moeder en slaagde men er in ten minste dit eerste pleit te winnen. 't Is dit verheugend nieuws, het gevolg van onze nieuwe taktiek, dat op Goede Vrijdag 1944 ter kennis der gevangenen gebracht werd.

Waar hoop is, is leven, zij het dan ook dat dit leven, schommelend tussen hoop en vrees, langs een eindeloos lange lijdensweg, stilaan uitstierf voor onze betreunde Substituut, wiens krachten, na totale uitputting, begaven toen de haven reeds in 't zicht was en 't verlossingsuur ging slaan.

Het verschijnen voor het Volksgerecht te Berlijn, waartoe de beschuldigingsakte hem reeds op 3 April 1944 ter hand was gesteld, werd kort nadien eveneens afgelast; doch de 16 leden van groep Luc-Marc werden allen als « Nacht und Nebel » gebrandmerkt en naar het uitroeingskamp, waarvan Gross-Rosen de droevige vermaardheid bezit, verzonden. Zes er van geraakten in een werkkamp, maar de tien overigen die te Gross-Rosen weerhouden werden, schoten er, behalve Mr. Minten, het leven bij in.

Voor al in dit kamp, naar de getuigenis van Mr. Minten, offerde de heer Leynen zich gans en geheel voor zijn medegevangenen. Zijn voorliefde voor zijn jarenlang bezochte armen en misdeelden hier te Hasselt, en zijn grote bekommerning om hun lot, tijdens de eerste dagen van zijn gevangenschap is door eenieder gekend; aan die drang om de noodlijdenden te helpen, te steunen, te troosten en op te beuren, heeft hij dan in zijn laatste gevangenisoord, de volle teugel kunnen geven. Als een leke aalmoezenier, een barmhartige Samaritaan, ja, als een ware heilige, volgens Mr. Minten mij verklaarde, sleepte hij zich, uitgeput van honger en ellende, zichzelf vergetend, van oord tot oord om anderen moed in te prenten, hen de verzekering gevend dat de overwinning, de verlossing, de blijde terugkeer nakend waren.

Ik ben er van overtuigd dat hij, in zijn kristene ziel en met kristene gelatenheid, zelfs dagelijks de Heer gebeden heeft bij de lijdenssponde van stervende huisvaders, dat moest er nog één slachtoffer gevergden worden, hij het dan zou zijn, eerder dan het langverbeide gezinshoofd.

Hoe onze betreunde Collega de laatste stonden van zijn leven heeft doorgebracht, zal een nooit ontsluitend geheim blijven. Stervend en schier beweegloos lag hij in de ziekenbarak, het lijdensoord waarboven, in de verbeelding van al de gevangenen, het « Lasciate ogni speranza » van Dante geschreven stond, toen zijn makker Minten met het laatste konvooi uit Gross-Rosen vertrok. Wat er dan met hem en met nog enkele andere ongelukkigen gebeurd is, kan enkel vermoed worden, doch schier zeker is het dat de euthanasie hier een nieuw slachtoffer vond.

Requiescat in Pace. Hij ruste in vrede. Het is als ware het een voorspelling wat hij tijdens zijn laatste veldtocht, naar het voorbeeld van zijn diep betreunde oom, dichter Jef Leynen, op de eerste bladzijde van zijn militaire livret neerschreef :

« Na deze rouw komen er blijdere uren,
De zege wordt bevochten in de laatste slag,
Mijn God, gedooft dat bij de vreugdevuren,
Men niet vergeet wie niet keren mag. »

Neen, wij zullen hem niet vergeten, nu of nooit, en de gedenkplaat die wij gaan onthullen, zal ons steeds, ons en het nageslacht, doen herinneren aan de stille werker, de nauwgezette magistraat, de edelmoedige Belg wiens onsterfelijke naam wij blijven eren en hoogschatten als het meest verheven zinnebeeld van de zuiverste vaderlandsliefde.

Hasselt, 4 November 1950.

NECROLOGIE

M. ADOLPHE GESCHE

Met ontroering is in de rechterlijke wereld het overlijden vernomen van de heer Adolphe Gesché, Ere-Procureur-Generaal bij het Hof van Verbreking.

Al degenen die gedurende de schitterende lange loopbaan van deze hoge magistraat met hem in betrekking zijn geweest, behouden de herinnering aan zijn grote rechtskennis, zijn diep billijkheidsgevoel en zijn uiterst minzame omgang. Hij is een van onze allergrootste magistraten geweest en de herinnering aan hem zal in de rechterlijke wereld levendig blijven.

Het Rechtskundig Weekblad biedt aan zijn nabestaanden de uitdrukking aan van zijn oprechte deelneming in hun rouw.

BALIELEVEN

VLAAMSE CONFERENTIE DER BALIE VAN ANTWERPEN

Op Zaterdag, 25 November aanstaande, zal de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen haar plechtige openingszitting houden in de Assisenzaal van het Gerechtshof.

De openingsrede zal uitgesproken worden door Mr J. Van Alsenoy, die als onderwerp heeft gekozen: « Lof der hypocrisie ».

VLAAMSE CONFERENTIE VAN DE BALIE BIJ HET HOF VAN BEROEP TE GENT

Op Zaterdag, 25 November aanstaande, zal de Vlaamse Conferentie van de Balie bij het Hof van Beroep te Gent haar jaarlijkse plechtige openingszitting houden.

De openingsrede zal uitgesproken worden door Mr Georges Debra over het onderwerp: « Gezinscrisis en recht ».

's Avonds wordt er door de Vlaamse Conferentie samen met het Vlaams rechtsgenootschap aan de Universiteit te Gent een « Bal van de rechten » ingericht, dat gehouden wordt in de salons van het Posthotel.

MEDEDELINGEN

INTERACADEMISCH CONGRES OVER BENELUX-VRAAGSTUKKEN

Van 9 tot 11 November had te Nijmegen een Interacademisch Congres plaats, waar over Benelux-vraagstukken werd gehandeld.

Benevens een aanzienlijk aantal studenten uit de Nederlandse Rechtsfaculteiten, woonden ook studenten van de faculteiten van Leuven, Gent, en Brussel het Congres bij.

De voordrachten gingen door in de Aula van de Universiteit.

Als sprekers traden op: Dr E. Jasper, secretaris-

generaal van de Benelux-Unie; Prof. Mr van Bemmelen, hoogleraar te Leiden, over « De moeilijkheden van de Unificatie van het Strafrecht voor de Beneluxlanden »; Mr Dr G. Debra, advocaat bij het Hof te Gent (in vervanging van Prof. Van Dievoet), over: « Algemeen rechtsvergelijkend Overzicht van Belgisch en Nederlands Burgerlijk Recht »; Prof. Dr van Poelje, over « De staatsrechtelijke zijde van de Benelux-Unie »; Drs Hartog over: « De economische aspecten van het Benelux-vraagstuk ».

De rector-magnificus, Prof. Duynstee, en de meeste professoren van de Rechtsfaculteit, waaronder de heren Professoren E. P. Duynstee, Hermersdorf, Jörgens, namen deel aan de levendige besprekingen die op de voordrachten volgden.

Onder de aanwezigen werden nog opgemerkt Mr J. Demeester, voorzitter, en Mr M. de Ryck-de Cordier, secretaris van de Conferentie bij de Balie van het Hof van Beroep te Gent, en Dr P. de Ryck, provinciaal inspecteur voor Culturele en Sociale Aangelegenheden in Oost-Vlaanderen.

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands Juristenblad, afl. 38, van 11 November 1950:

Mr H. Winkel: De ontwikkeling van de rechts-eenheid in Frankrijk en Duitsland na 1945. — Mr M. Bouwman: De wetgeving tegen de tandtechnici een wetgeving in dwaling. — Mr G. E. van Walsem, Kamer van Koophandel en het recht van petitie.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, nr 4164, van 11 November 1950:

Y. D. C. van Duyn: Waardering van vorderingen in het Fiscale Recht. — G. Govaerts: Huwelijk in Schotland. — Prof. W. J. de Langen: Tractatus Tributarii, Opstellen op belastinggebied. — G. Th. Graafland: Zijn kwijtscheldingen e.d. materiële schenkingen? — Y. D. C. van Duyn: Rechterlijke en administratieve beslissingen inzake notariaat en fiscaalrecht.

Journal des Tribunaux, 12 November 1950, nr 3870:

Georges Pernot: Vers une Cour européenne de Justice. — Emile Janson: L'instruction à l'audience correctionnelle.

Revue Pratique de Notariat Belge, octobre 1950:

Droit de succession? — Adoption d'un enfant du premier lit au conjoint. — Reprise et recompenses. — Article 16 du code des droits de succession, Albert Schögel.

Recueil Dalloz de Doctrine de Jurisprudence et de Législation, 36e cahier:

Ripert Georges: La remise sous palan au destinataire. — MM. Delvolvé: La compétence exclusive de l'autorité judiciaire pour déterminer l'origine des fonds ayant servi à l'acquisition de biens français par l'ennemi. — M. R. Savatier: La responsabilité du bailleur envers le fermier évincé, en cas d'abandon du domaine par l'enfant majeur bénéficiaire de la reprise. — François Luchaire: Quelles sont les lois applicables de plein droit dans la France d'outre mer?